

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUČINJEVA ULICA 8 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečni naročnina 6.— lit, za inostranstvo 15.20 Lit
IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in inostranstva ima
UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO

Računi pri pošto čekovnem zavodu:
Ljubljana št. 10-351

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed
estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Aleksandrija in Malta ponovno bombardirani

Zadeta je bila tudi neka vojna ladja — Zavrženi napadi v Cirenaiki

Glavni stan Italijanskih Oboroženih Sil je objavil 9. aprila naslednje 677. vojno poročilo:

Sovražni protinapadi proti postojankam, ki smo jih pred kratkim osvojili na cirenaškem bojišču, so bili zavrženi. O priključitvi sovražnega letalskega napada na postojanko v zelenici Džalo je bilo sestrstveno eno angleško letalo.

Oddelki našega in nemškega letalstva so z ugotovljenimi učinki zopet bombardirali Aleksandrijo v Egiptu.

Nemške letalske sile so izvršile odločne napade na več ciljev otoka na Malto, zlasti na letališča pri Luki in Ca Venezia ter na pomorsko oporišče La Valletta. Zadeta je bila neka vojna ladja, parnik manjšega tonaže pa je bil obstreljevan s strojnico in zažgan.

Podrobnosti o napadu na Aleksandrijo

Rim, 10. aprila. s. Italijanski letalci, ki so se udeležili bombniškega napada na Aleksandrijo, ki je bil v 676. službenem vojnem poročilu, so podali poročevalcu agencije Stefani nekaj izjav o tem velikem letalskem podvigu. Pri letalskem napadu so nastopile vse letalske sile v popolnem sodelovanju. Kljub protiletalski obrambi v Aleksandriji in akciji sovražnih nočnih lovcev, ki so skušali osma letala zadržati, so ta prodrla do cilja. Zaradi napada so prav tako skušali ovirati napad, kljub temu pa so bombniki odvrli vse svoje bombe na sovražne objekte. Med drugimi je bilo zadetih več pristaniških naprav. Nastalo je večje število požarov, ki so se naglo širili. Posebno velik požar je nastal v tovornem pristanišču, ki ga je bilo opaziti še iz velike daljave. Vsa

Napadi na Malto se nadaljujejo

Z operacijskega področja, 10. aprila. s. Napadi na Malto se nadaljujejo. Osne letalske sile bombardirajo njena oporišča. Postojanke protiletalskega topništva in žarometov, letališča, zaklonišča za podmornice in druge obrambne naprave. Od pričetka vojne osne letalske sile neprestano napadajo otok in zlasti angleška letala na njem. V zadnjih tednih so postali napadi na Malto zelo pogosti in se osna letala nad otokom kar izmenjujejo podnevi in ponoči. Na otok padajo bombe vseh mogočih kalibrov od 50 do 1000 kilogramov teže. Malta je bila od pričetka vojne napadena že več kakor 2000 krat. Napadali so jo bombniki, lovci, izvidniška in strmoglavka letala. Če leto mesece v Angliji niso vedeli ali pa niso hoteli vedeti za strašne napade italijanskih in nemških letalskih sil na to angleško oporišče. Že nekaj tednov pa se kažejo nedvomna znamenja, da postaja položaj na Malti zmerom težji. Iz daljnjega Anglije prihajajo poročila in vzpodbude za čete na Malto. Po 20 ur na dan morajo ljudje na otoku prebiti v globokih kavermah. Življenje je postalo izredno težavno in nastati je morala kriza v oskrbi otoka. Na to kaže baš okoliščina, da si angleška admiralijska na vse načine prizadeva spraviti do Malte velike in majhne ladje s potrebnimi posadkami na otoku. Skupine delavcev, ki razkopavajo ruševine, so neprestano motene zaradi vedno novih napadov.

Pri zadnjih letalskih napadih na La Valletto je bilo onemogočeno sovražno prizadevanje, da bi v luki ostala vsaj ena vojna ladja, ki se je pri napadih premikala na vse strani pristanišča. Ladjo

letalca so se nepoškodovano vrnila na svoja oporišča.

Izgube v marcu

Rim, 10. aprila. s. Glavni stan oboroženih sil je objavil podatke o izgubah, nastalih v mesecu marcu ali prej, kolikor v prejšnjih seznameh niso bile zaobsežene in kolikor so bili o njih do 31. marca zbrani predpisani dokumenti in imenske prijave.

Po teh podatkih je od pripadnikov vojske in fašistične milice v severni Afriki padlo 174 ljudi, ranjenih je bilo 138, pogrešajo pa 16.495 ljudi; v Rusiji je (po 6. seznamu) padlo 439 ljudi, ranjenih je bilo 2.093, pogrešajo pa 197. Na Balkanu je padlo 352 ljudi, ranjenih je bilo 358, pogrešajo pa 130 ljudi. Od pripadnikov mornarice je padlo 37 ljudi, ranjenih je bilo 121, pogrešajo pa 273 ljudi.

Izmed pripadnikov letalskih sil je padlo 29 ljudi, ranjenih je bilo 43, pogrešajo pa 184 ljudi.

Seznami padlih so bili objavljeni v izredni prilogi lista »Le Forze Armate«. Slavnim borcem njihovim družinam izraža domovina ganjeno in neskončno zahvalo.

Izročitev nemških odlikovanj

Rim, 10. aprila. s. Nemški poslanik v Rimu von Mackensen je na tovariškem sestanku v veleposlaništvu osebno izročil odlikovanja reda nemškega orla z meči, s katerimi je bilo odlikovanih več admiralov in višjih mornariških častnikov. Svečanosti sta prisostvovala tudi mornariški ataše pri rimskem veleposlaništvu in poveljnik odseka nemške vojne mornarice v Italiji. Poslanik je imel ob tej priložnosti, v katerem je poveljeval zaslugi italijanske mornarice in njen pomen v skupni borbi proti skupnemu stoletnemu sovražniku.

Ladje v popravilu v Gibraltarju

Madrid, 10. aprila. s. Iz Gibraltarja se je izvedelo, da so prispeli tja nosilka letal »Eagle« in rušilec »167«, ki ju bodo popravili v tamkajšnjih dokih.

Letalski alarm v Gibraltarju

Tanger, 10. aprila. s. Sredi okrog 22. so se oglasili topovi v Gibraltarju. Protiletalsko topništvo je sprožilo intenziven zaporni ogenj. Zaradi tega so iskali po nebu sovražna letala. Streljanje je trajalo kake tričetrt ure.

Nesreča grške jadrnice

Smirna, 10. aprila. s. V bližini otoka Kanli se je pripetila huda nesreča. Grško jadrnico »Enderani«, na kateri je bilo 256 potnikov, je zajel vihar in jo vrgel na skale. 26 potnikov se je rešilo na obalo. Usoda ostalih ni znana.

Bivši predsednik egiptске vlade aretiran

Ankara, 10. aprila. s. Iz Kaira poročajo, da je bil aretiran bivši ministrijski predsednik Ali Mahara paša. Vest je napravila globok vtis v vsem Egiptu. Politični krogi opozarjajo, da se je Naha paša udeležil Angliji in da sedaj preganja politične osebnosti, čeprav uživajo simpatije egiptске vlade. Študentje v Kairu so organizirali posebno demonstracijo v protest proti aretaciji bivšega predsednika vlade.

Posebno ameriško odlikovanje

Buenos Aires, 10. aprila. s. Iz Washingtona poročajo, da je vojni minister Stimson stavil predlog, da se ustanovi posebno odlikovanje za južnoameriške civiliste in vojsake, ki si pridobijo kakršnih koli zaslug za Zedinjene države v času vojne. Severnoameriški trgovci so se še o pravem času spomnili novega sredstva za svojo sistematično ekspanzijo v Južno Ameriko.

Lastni brat proti Crippsu

Rim, 10. aprila. s. V angleških političnih krogih je vzbudila precejšnjo pozornost vest, da se je brat sira Stafforda Crippsa, major Leonard Cripps prijavil za kandidata pri bližnjih nadomestnih volitvah v Liverpoolskem okraju. Znano je, da sta bila oba brata na tem področju zmerom huda nasprotnika. Zaradi tega pričakujejo, da bo prišlo do hudih debat v spodnji zbornici, če bo Leonard Cripps izvoljen.

Japonci so potopili v Indijskem oceanu 2 križarki in 21 tovornih ladij

23 nadaljnjih tovornih ladij je bilo poškodovanih, 60 letal pa sestreljenih

Tokio, 10. aprila. s. Japonski glavni stan je objavil, da je bilo v okviru pomorskih operacij na Indijskem oceanu dne 7. aprila potopljenih 21 tovornih ladij s skupno 142.000 tonami, dve križarki pa 7.000 odno 9.850 ton, poškodovanih pa 23 tovornih ladij s skupno 103.000 tonami. 60 sovražnih letal je bilo sestreljenih, poškodovani so bili trije večji hangarji, delavnica za popraviljanje letal in drugi objekti vojne industrije.

Rim, 10. aprila. s. Angleška admiralijska potrjuje, da so japonska letala na Indijskem oceanu potopila angleški križarki »Dorsetshire« in »Cornwall«.

»Dorsetshire« je bila izplovljena iz ladje-delnice leta 1930. Izpodirvala je 9.830 ton vode. Imela je 8 topov po 203,8 po 102, štiri protiletalske topove po 47 in 4 po 40 mm, 16 strojnico po 40 mm, in 8 torpednih cevi. Opremljena je bila s katapultom in z enim letalom. Njena brzina je znašala po 32,8 vozlov na uro. Njena posadka je štela 680 ljudi.

Kapitulacija ameriških čet na Batanu

Poveljnik ameriških oddelkov je prosil za premirje — Pogajanja o predaji

Singhaj, 10. aprila. s. »Tairuk« je objavil v posebnem poročilu z batanske fronte, da je poveljnik severnoameriških čet na polotoku Batanu večeraj zjutraj predlagal

»Cornwall« pa je bila izplovljena iz ladje-delnice leta 1928. Pred 5 leti je bila modernizirana. Izpodirvala je 9.750 ton vode. Bila je oborožena z 8 topovi po 203, z 8 po 102, 4 po 47 mm, 20 protiletalskimi strojnici. Opremljena je bila s katapultom in tremi letali. Njena brzina je znašala 32 vozlov na uro in njena posadka je štela 680 ljudi.

Na Salomonskih otokih

Rim, 10. aprila. s. Avstralska vlada je objavila službeni komunik, v katerem pravi, da je eskadrila avstralskih bombnikov napadla otok Tulagi, ki pripada Salomonskemu otočju.

Uspehi na Kitajskem

Tokio, 10. aprila. s. O priliki japonskih očistevalnih operacij na področju ob spodnjem Jangceju so bili doseženi v zadnjih dneh važni rezultati. V vrsti spopadov so Japonci ujeli 1.643 Kitajcev, 2.000 Kitajcev se jim je spontano predalo. Na bojišču je obležalo nad 3.000 kitajskih vojakov in oficirjev. Japonci so zaplenili tudi mnogo vojnih potrebščin.

Stroge kazni za navijalce cen v Nemčiji

Berlin, 10. aprila. s. »Völkischer Beobachter« je objavil poročilo o vrsti strogih obsojnih ljudi, ki so prekršili zakon o racioniranju potrošnih življenjskih potrebščin. Pavel Wollmer iz Hamma v Westfaliji je bil obsojen na smrt pred posebnim sodiščem v Dortmundu. Obtožen je bil, da je nakopičil večje množine surovega masla in sira ter jih prodajal po prepovedanih zelo visokih cenah. Policija je našla pri njem tudi zalogo moke in jaje. Na smrt je bil obsojen tudi mesar Friderik Deutsch iz Berlina, ki je na skrivnem kralj živino in si uredil pravo črno borzo za sveže meso. Na skrivnem je zaklal najmanj 62 volov, 2 kravi in dve teleti. V njegov proces je bilo zapletenih še 18 ljudi, med njimi tudi nekaj konzumentov. Vsi po vrsti so bili obsojeni na daljše in krajše zaporne kazni. Posebno sodišče v Berlinu je obsojilo na različne zaporne kazni tudi vrsto ljudi, ki so ponarejali ali kupčevali z živilskimi in drugimi nakaznicami.

Argentina ostane nevtralna

Buenos Aires, 10. aprila. s. Službeno je bilo objavljeno, da v bodoče ne bo nobena argentinska ladja plula v konvoju ali v spremstvu vojnih ladij.

Buenos Aires, 10. aprila. s. Anglosaška propaganda je skušala kompromitirati argentinsko nevtralnost in je zato razširila vest, da so argentinske ladje plule po Atlantskem oceanu v konvojih in v spremstvu vojnih ladij, da bi se tako zaščitile pred napadi osmi letalskih sil. Komunik, ki je bil večeraj izdan v Buenos Airesu, znači zaradi tega jasen demanti takih govorov.

Zastopniki kinematografov izražajo Duceju svoje zaupanje v novi red

Rim, 10. aprila. s. Duce je prejel naslednje brzojavke:

Kinematografski delegati 15 evropskih držav, ki so prišli na zasedanje mednarodne filmske zbornice v Rimu, ki se je danes pričelo v Cinecitta, vas udano pozdravljajo in izražajo svoje prepričanje o veliki bodočnosti evropske kinematografije v okviru novega reda, ki ga tako trajno ustvarjate. — Predsednik Volpi, Balogh za Madžarsko, Frölich za Nemčijo, Pacheco za Španijo, Pascario za Rumunijo in podpredsednik Melzer za Nemčijo.

Zasedanje zakonodajnega odbora

Rim, 10. apr. s. Zakonodajni odbor korporacijske zbornice, ki je pristojen za zunanji trgovinski promet in carinsko zakonodajo, se je sestel pod vodstvom nacionalnega svetnika Giunte. Seje sta se udeležila tudi državna podtajnika Liscia in Amicucci. Razpravljal je predvsem o uzakonitvi Kr. zakonskega dekreta, ki se nanaša na blagovni promet z ozemljem bivše Jugoslavije. Sprejel je še celo vrsto drugih zakonskih načrtov.

Kolonizacija Sicilije

Rim, 10. aprila. s. Duce je pozval v Benško palačo na razgovor prof. Mazzocchi Alemanni, generalnega direktorja ustanove za kolonizacijo sicilskih veleposestev. Razgovora se je udeležil tudi minister za kmetijstvo in gozdo. Profesor Mazzocchi Alemanni je Duceju poročal o kolonizacijskem delu. Duce mu je dal navodila za nadaljnje delovanje, tako da se kolonizacijsko delo na Siciliji tudi za časa vojne ne bo prekinilo.

Potres v daljavi

Firenca, 10. aprila. s. Direktor kseimnianskega observatorija pater Copede je sredi objavil, da so seismografi observatorija ob 16.53'47" registrirali močan potres. Epicenter potresa je bil v oddaljenosti 9400 Km. Na potresnem področju je nedvomno nastala velika škoda.

Proces v Ankari

Ankara, 10. aprila. s. Proces zaradi atentata na nemškega poslanika von Papena se je večeraj nadaljeval. Ob pričetku razprave so prečitali izjavo državnega tožila, češ da obtoženec Pavlov ni hotel sprejeti seznama prič, ki mu je bil predložen v ruskem prevodu. Državni tožilec je izjavil, da je dovolil obtožencem sprejeti obiskovalce in da bi si bil lahko Pavlov dal še posebej raztolmačiti in prevesti dokumente, ki so mu bili predloženi. Predsednik je izjavil, da bi bili dokumente lahko prevedel tudi sam Kornilov, ki dobro zna turščino. Pavlov je izjavil, da mu v zaporu ni bilo dovoljeno predložiti prevod znane »Tasovega« komunik, ki ga je tedaj vprašal, ali se verjame »Tasovega« komunik, odkar so mu bili predloženi dokumenti v ruskem prevodu.

Pavlov pa je dejal, da ne pozna vsebine komunik, ki mu je bil predložen, da ni hotel prevesti Pavlovu omenjenega komunik, ker mu niso dovolili govoriti s Pavlovom. Oba sovjetska obtožena sta zahtevala odgovoritev procesa, da bi lahko predložila prevedene dokumente. Državni tožilec se je zoperstavil njunemu predlogu. Obtožena sta zahtevala imenovanje odvetnika ex offio. Predsednik pa jima je obrazložil, da dopušta turški zakon imenovanje službenega odvetnika le za mladoletne in blazne. Obtožena bodo lahko branili odvetniki, ki uživajo njuno zaupanje. Sodišče se je po kratkem posvetu odločilo za nadaljevanje procesa. Razprava pa so bile odložene do 15. t. m., tako da bodo lahko obtoženci proučili akte v ruskih prevodih.

Kongres novinarjev v Benetkah

Benetke, 10. aprila. s. Glede na to, da se danes prične evropski novinarski kongres v Rimu, se je večeraj sestel direktorji zveze novinarskih organizacij in sindikatov pod vodstvom kapetana Weissa. Seje so se udeležili zastopniki Nemčije, Italije, Madžarske, Rumunije, Bolgarije, Slovaške in Hrvaške. Direktorji je določil program kongresa, ki se prične danes popoldne v Doževi palači. Na kongres je prišlo 300 vinarjev iz 12 držav.

Proslava prve obletnice Hrvatske v Rimu

Rim, 10. aprila. s. Ob priliki prve obletnice Neodvisne Hrvatske Države je imel hrvatski pisatelj dr. Antun Nizetec, tajnik hrvatskega poslanstva v Rimu, v prosvetnem ministristvu predavanje o novi Hrvatski. K predavanju so prišli državni podtajnik del Gladije kot zastopnik prosvetnega ministra Bottala, hrvatski poslanik pri Kvirinatu Perić, zastopnik japonskega veleposlaništva, Oboroženih sil, zavoda fašistične kulture in rimskega vseučilišča. Predavatelj je dosegel velik uspeh.

Amnestija na Hrvaškem

Zagreb, 10. aprila. s. Ob priliki ustanovitve Neodvisne Hrvatske Države je bila proglašena amnestija za vse one, ki so bili obsojeni pred rednimi in izrednimi sodišči. Amnestija se nanaša na prekrške civilno-pravne značaja. Kazni se amnestirancem v celoti ali deloma spregledajo.

Delo domačih obrtnikov

Pri novi mestni tržnici so bili vsi obrtniki in dobavitelji iz Ljubljane

Ljubljana, 10. aprila. Naši obrtniki so si sčasoma pridobili zaslužen sloves. Prevezmati so začeli vsa stavbna dela, tudi pri največjih poslopih in pravih palačah. Ni še dolgo, ko domačinom niso nikjer zaupali; na delo domačih rok so gledali omalovažujoče. Domači izdelki so nosili nekakšen neviden sramotilni žig. Kar je bilo domače, je veljalo za nesolidno. Najslabše vrste tuji tovarniški izdelki so se zdeli kupovalcem boljše od najboljšega domačega obrtniškega izdelka. Dolgo se nam niso odprle oči še celo potem, ko so že v tujini cenili naše izdelke. Tako so n. pr. naši pohištveni mizarji zasloveli prej s svojimi izdelki v tujini kakor doma. Seje, ko se je pohištvo malo porazilo in ko ga našim mizarjem ni bilo treba več tako ponujati doma, so se začeli naši kupovalci zanimati bolj zanj.

Pred svetovno vojno niso uživali naši obrtniki skoraj nobenega ugleda. Po vojni smo pa bili navezani sami nase in obrtniki so začeli prevzemati tudi večja in težja dela. Izkazali so se pri številnih večjih poslopih. Seje potem so jih začeli bolj ceniti lastniki manjših hiš, ko so sprevideali, da so naši obrtniki zmogni tudi večjih del. Zdaj bi skoraj ni bilo treba več naglašati posebej, ko so končana ta ali ona večja stavbna dela, da so bili pri njih zaposleni le domači obrtniki. Toda nekateri še vedno mislijo, da ne moremo končati nobenega večjega dela brez tujih »specialistov«. Zato je prav, da povemo: Tudi pri novi mestni tržnici so bili zaposleni le domači obrtniki in vsi dobavitelji so iz ljubljanske občine. Dovolj je pa že znano, da je tržnica tudi po načrtu izvirno domača in ni kopija podobnih poslopih v tujini. Projektant je seveda tudi upošteval zahteve in potrebe naših prodajalcev in kupovalcev. Vsa dela je nadzoroval konceptualski odsek mestnega tehničnega oddelka, mestni tržno-veterinarski odsek se je pa dogovarjal z mesarji in zastopniki gospodinj. Konstrukcijski odsek je pri opremljenosti drugih vprašanih ureditve tržnice, n. pr. razdelitve prostora tudi upošteval sklepe Zdrženja mesarjev in želje ženskih or-

ganizacij. Morda ni bilo mogoče ustreči vsem željam posameznikov, v splošnem pa morajo biti meščani zadovoljni.

Obrtniki in dobavitelji so vsi iz Ljubljane. Zidarska dela so bila oddana stavbni-ku M. Curku, ki je prevzel tudi delo pri ribnicah. Ta podjetnik je tudi dobavitel strešnike. Tesarska dela je prevzel tesarski mojster Fr. Ravnihar. Mizarska dela je izgotovil mizarski mojster Ivan Umek (Glince). Sorazmerno mnogo je bilo uporabljenih pri tržnici izdelkov iz umetnega kamna, to se pravi, iz betona z boljimi in s posebno obdelanim površjem. Med te izdelke spadajo številni visoki stebri, ki nosijo pristrešek tržnice, okenski in vratni okvirji, prodajalne mize in stene med prodajalnimi prostori itd. Ta dela je izgotovilo podjetje Ivan Sedej (izdelovalec cementnih izdelkov) iz Rožne doline. Precej dela so imeli tudi kleparji in vodovodni instalaterji. Pomisliti je treba, da ima sleherni prodajalni prostor svojo vodovodno napeljavo. Razumljivo je, da teh del ni moglo prevzeti eno samo podjetje, odnosno, ne bilo bi prav, če bi delo bilo razdeljeno med več obrtnikov. Dela so bila razdeljena tako: kleparska dela in vodovodne instalacije sta prevzela mojstra Fr. Košenina in Anton Fuchs; vodovodne napeljave je izgotovil Valentin Kokalj, tehnik za vodovodne in plinske instalacije. Omeniti je treba še eno delo, ki se sicer ne tiče samih tržnic. To je zvezi mostiček med obema glavnima deloma tržnice, v presledku, ki je doležen za bodoči most med Vodnikovim trgov in Sv. Petra nasipom. Poslopja namreč stoji na nabrežju. V presledku med poslopijema se spušta k vodi strmo nabrežje, ki ga je bilo treba začasno premestiti, da drži ravna pot med pristreški tržnic. Naredili so soliden most, po večini iz trpežne hrastovine, tako da bo lahko vzdržal celo desetletje. To se pravi tako dolgo, dokler ne bomo dobili novega mostu čez Ljubljano. Ta most je naredil tesarski mojster Alojz Majerič s Šmarske ceste.

Vsa dela so solidna in so v čast našim obrtnikom in njihovim delavcem.

V Obersnelovi galeriji na Gosposvetski cesti je pet naših priznanih likovnih umetnikov postavilo na ogled pestro zbirko svojih novejših del

Ljubljana, 10. aprila. Pred velikonočnimi prazniki je manjša skupina umetnikov otvorila v gornjem prostoru Obersnelove galerije umetnostno razstavo, ki je po pestrosti kvalitativnih del med običnostmi takoj zbudila pozornost. To pot so razstavili svoje umetnine novejšega datuma slikarja M. Gaspari, Saša Santel in Hinko Smrekar in kiparja I. Sajeve in France Smerdu. Čeravno skupaj razstavlja pet umetnikov, ki se po svojem delu močno razlikujejo med seboj, je njihova razstava harmonična celota, ki ustvarja prijetno ozračje in tudi razvajenega gledalca zadovolji. Da je tako, najbolj zgovorno dokazuje velik obisk, kar je še bolj značilno, če pomislimo na dejstvo, da se umetnostne razstave v zadnjem času druga za drugo vrstijo. Obenem vidimo, da so umetnostne razstave potrebne, da jih naše občinstvo rado poseja, vendar morajo biti te razstave na resnični višini, prirejati jih morajo priznani umetniki, da ne žalijo razstavljene na dela še neizgrajenih, a pretirano hvalešanih likovnikov, domačo umetnost, ki je tudi v tujini dosegla zavdanja vredno stopnjo.

V gornjem prostoru Obersnelove galerije na Gosposvetski cesti je zdaj postavljenih na ogled 50 del umetniške vrednosti novejšega datuma. Slikar Maksim Gaspari je razstavil 13 svojih del, slikar Saša Santel 14, karikaturnist Hinko Smrekar 15 risb, kipar I. Sajeve 4 dela in kipar France Smerdu štiri kipce. Kakor vidimo, razstavlja samo znana imena, ki so po svojih delih zaslovela daleč izven meje domačine.

Likovno umetnost ljubeče občinstvo se brez dvoma še spominja poslednje razstave M. Gasparija v Jakopičevem paviljonu, lansko leto, ko je razstavil v družbi s Smerdujem in Dremljem. Prejšnja leta pa je priredil vrsto razstav v Ljubljani, mnogih počeželskih mestih, v Beogradu, Parizu in drugod. Znan je njegovo ilustracije po raznih publikacijah. Gaspari je na sedanji razstavi postavil na ogled večji del nove umetnine. Njegove slike so izvršene na levi steni gornjega prostora Obersnelove galerije. Takoj v priletu zbudijo pozornost večja slika »Medvedova svatba«, ki je zelo posrečena in učinkovita. Na svatbi so zbra-

ni vsi gozdni prebivalci v največjem razpoloženju. »Gugalnica« prikazuje dedovo ljubezen do malih vnukov; malčka veselo pestva na kolienih; »Stevanje pri Ziljanu« je tudi posrečeno delo in nam pokaže vso slikovitost naših ljudskih noš; »Legenda pastirjev« pa nam podaja mlada pastirčka, zatopljena v pobožno molitev pred znamenjem ob poti. »Glava deklice« tudi prikazuje lepoto ljudske noše. Posebnost predpričevala je slika »Desetnik in desetnica«, nič manj »Koledniki«, ki razvese-ljujejo svojo okolico. Narodne noše prikazujejo tudi »Krst« in »Portret v narodni noši«. Nadalje posrečen motiv »Začetek in konec«, ki prikazuje mlada zakonca, ki se vračata od krsta in srečata pogrebnih sprevod; »Bled pred 100 leti« s starim gradom in cerkvico na otoku; »Veliki petek« in »Deklica s pečco«. Gasparijeve slike nudijo obiskovalcu del domače grude in naših običajev.

Akademski slikar prof. Saša Santel je tudi pred nedavnimi razstavil v večji družbi v Jakopičevem paviljonu. Mnogo je potoval po Evropi in mnogokrat razstavil. Santel je slikar in grafik; njegova dela krasijo mno-ge ilustracije, napravil je mnoge uspele freske in je sodeloval pri raznih publikacijah. Na sedanji razstavi so njegova dela na zadnji steni. Na ogled je postavil tudi nekaj portretov, med katerimi je najbolj uspel »Portret moje žene«, ostala portreta sta: »Kipar B. Kalin« in »Portret ge K.«. Ostala njegova dela so: »Dumky«, »Motiv iz Stozice«, »Ob gozdu«, »Pri oknu« in sedem manjših del, ki prikazujejo slikovitost naših ljudskih noš. Tudi Santel nas je s svojimi deli seznanil z domačo grudo.

Hinko Smrekar, ki ga poznamo že iz pre-mnogih razstav, je predvsem filozof in resnično odkrit značaj. Je sin revnega ljubljanskega postreška. Sodeloval je v vseh salji-vih listih. Ilustriral je mnoge revije in pu-blikacije. Smrekar je risar in akvarelist. Zdaj je razstavil: »Veliko noč na deželi«, »Kolednike«, »Zito in plevel«, zelo posreče-na in učinkovito podana zamisel; »Petra Klepeca«, »Sv. Olg«, »Madonco«, »Pravice«, »Martuljkovo skupino«, »Skratke varu-ha«, »Spomine starega vojaka«, »Miklavža«, »Presema in Copa«, »Iz starih dobrih čas-ov«, »Narodno pesem« in »Cigani gredo«, ki še posebno živo slika razpoloženje na

vasi ob njihovem prihodu. Smrekarjeve ris-be in karikature preveča smešno in prist-nost in verno podajajo avtorjeve zamisli. Kipar I. Sajeve, ki ga tudi že dobro po-znamo po njegovih priznanih delih, je raz-stavil »Portret ge I. M.« (glava), »Portret ge J.« (glava), »Joska« (glava) in relief »Mati z otrokoma«. Njegove umetnine zgovorno pričajo o njegovih ustvarjalnih sposobno-stih.

Priznani kipar Fr. Smerdu je to pot raz-stavil samo štiri miniaturne kipce, ki zado-stujejo, da ljubitelj likovne umetnosti spo-zna njegove visoke sposobnosti. Kiparja sta razstavila svoja dela sredi dvorane.

Sedanja razstava v Obersnelovi galeriji na Gosposvetski cesti bo odprta samo krat-ke čas in zasluži vso pozornost. —mir.

Delo »partizanov«

Ljubljana, 9. aprila. Okoli polnoči dne 6. t. m. je v občini Mirna (Brezovica) neki Marn Ivan, polje-delec, star 28 let, komunist, skupaj z dva-ma drugima še vedno neznanima osebama, ki sta bili oboroženi s strelnico, dvema pu-skama in pištolo, napadel delavca Kolenc-a Franceta, star 50 let, v njegovem stano-vanju in ubil njega, ženo, 4letno hčerko in hudo ranil 17letnega sina Franceta.

Prepoved uporabe usnja za izdelovanje kovčkov, torbic in tapetniških izdelkov

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je glede na potrebo, da se prepove uporabljanje usnja za izdelavo kovčkov, torbic, vozne opreme, tapetniških predmetov, hiš-ne opreme in krznarskih izdelkov, voseč iz-dal naredbo o določilih za uporabljanje usnja, ki je objavljena v »Službenem listu« 8. t. m. in je s tem dnem stopila v velja-vo.

Od dne objave te naredbe je prepoveda-no izdelovanje kovčkov, torbic, vozne opreme, tapetniških predmetov, hišne opre-me in krznarskih izdelkov voseč iz kakršne-koli vrste domačega usnja ali kakor koli v Ljubljansko pokrajino uvoženega usnja, in sicer za uporabo civilnega prebivalstva, ne glede na težo, obliko in velikost. Od prepo-vede so izvezti predmeti za rabo Oborožene Sile; nadalje so izvezte vprežne potrebšči-ne kakor tudi potrebščine za tehnično, znanstveno in zdravstveno rabo. Prepove-duje se strojenje kože, ki se rabijo izključno za navedene predmete, katerih izdelovanje je prepovedano.

V 10 dneh od dne objave te naredbe, to je do 18. t. m., morajo industriji, obrtniki in trgovci prijaviti Zbornici za trgovino in industrijo predmete, katerih izdelovanje je po tej naredbi prepovedano in ki jih imajo na dan objave te naredbe v zalogi ali pa v delu pri ustreznih podjetjih. Prijava, ki se predloži v dveh primerkih, od katerih se eden vidira in vrne prijavitelju, mora navajati tudi cene, po katerih so ti pred-meti naprodaj, skladno z veljavnimi pred-pisi o zapori cen.

Strojene kože, ki so bile določene za iz-delovanje prepovedanih predmetov in so v zalogi pri industriji, trgovcih in obrtni-kih na dan objave te naredbe, se smejo uporabiti zgolj za namene, dovoljene po tej naredbi in drugih veljavnih predpisih. Smejo se torej prodajati samo za spredaj navedeno rabo in za rabo, ki se morda do-voli s poznejšimi navodili. V ta namen mo-rajo podjetja v posebnih prejemnih in od-dajnih knjigah, vidiranih od Zbornice za TI, zapisovati zaloge in poznejši promet s tem blagom.

Industriji, obrtniki in trgovci morajo v enem mesecu od dne objave te naredbe prijaviti tudi Pokrajinski zvezi delodajal-cev (Zdrženju industrijev in obrtnikov) te zaloge na posebnih obrazcih, ki jih pri-pravi ta zveza.

Kršitelji določb te naredbe se kaznujejo, če dejanje ni huje kaznivno, po postopku iz naredbe z dne 26. januarja t. l. št. 8. v de-narju do 5000 lir ali z zaporom do dveh mesecev. V hušjih primerih se izreče poleg denarne kazni tudi zapor. Poleg tega se lahko začasno odvzame obrtna pravica ali predlaga trajni odvzem obrtna pravice, ka-kor tudi odredi zablampa blaga.

Predpisi za potrošnje plina

Ker je v zvezi s sedanjimi dobavami čr-nega premoga nužno potrebno, da se upo-rabijo posebni ukrepi za omejitev potrošnje plina iz črnega premoga, je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino izdal naredbo o potrošnji plina, ki je objavljena v »Službe-nem listu« z dne 8. aprila in določa na-slednje:

Podjetjem, ki oddajajo plin, pridobljen v celoti ali deloma z destilacijo črnega pre-moga ali po drugih načinih, se prepovedu-jejo nove instalacije ali razširitve že ob-stoječih napeljav. Četudi bi bile nove pri-ključitve ali razširitve napeljav določene s posebnimi pogodbitami, sklenjenimi pred 31. julijem lanskega leta, Visoki komisar sme v izjemnih primerih in po svojem nepreriz-

nem preudarku dovoliti nove plinske insta-lacije in razširjenje že obstoječih napeljav. Do nove odredbe se omejuje potrošnja plina na normalni pritisk dnevno na 10 ur. Kršitelji določb te naredbe se kaznujejo po postopku iz naredbe z dne 26. januarja t. l. št. 8. v denarju do 5000 lir ali z zapo-rom do dveh mesecev, v hušjih primerih pa se smeta izreči denarna in zaporna ka-zen.

Nikljasti novi po 20 cent. se vzamejo iz prometa do 30. t. m.

V »Službenem listu« za Ljubljansko po-krajino je objavljena objava Visokega Ko-misarja za Ljubljansko pokrajino, po ka-teri se s 30. aprilom 1942-XX vzamejo iz prometa novi po 20 centozemski iz čis-tega niklja, s 30. junijem 1942-XX pa iz-gubijo zakonito plačilno moč. Po tem dne-vju javne blagajne ne smejo sprejemati teh novcev kot plačilno sredstvo, imetniki pa jih smejo še kasneje predlagati finančnim blagajnam, ki jih odvodejo kr. kovnici po njih kovinski vrednosti.

Sočivje namestu hmelja

Celje, 6. aprila. Poročali smo že, da so nemške oblasti na Spodnjem Štajerskem odredile znatno omejitev pridelovanja hmelja, da bi se na drugi strani povečal pridelek sočivja. Voj-na je vplivala tudi na ološčaj na hmeljs-kem trgu in pokazala se je potreba znat-ne omejitve hmeljarstva. V glavnih hme-ljarskih krajih v Savinjski dolini znaša omejitev 60 do 70 odstotkov, drugod pa ljudje hmelja sploh ne bodo smeli pride-loviti. Nemške oblasti hočejo s tem doseči še en cilj, namreč, da s pripori: savinjski hmelj zopet vasa tržišča s svojo visoko ka-kovostjo. Z razbremenitvijo hmeljskega trga bo zagotovljena prodaja štajerskega hmelja in posledica tega bodo tudi ugod-nejše cene.

S hmeljem zasajena površina v Savinjs-ki dolini se je skrčila od 1800 ha v letu 1939, na okroglih 664 ha. Prehranjeval-ni urad v Celju je sklenil izrabiti vsó zem-ljo, kjer so bili prej hmeljski nasadi, za pridelovanje sočivja. Ta zemlja je zelo do-bro obdelana in pognojena, tako da je kot nalašč ustvarjena za pridelovanje sočivja. Vrtnarska posredovalnica v Celju je vedno pripravljena dati interesentom vsa potreb-na navodila in nasvete.

Tista zemlja, ki ne bo porabljena za pridelovanje sočivja, tudi ne bo ostala neob-delana. Porabila se bo v prvi vrsti za pridelovanje krompirja. Poraba krompirja se je med vojno znatno povečala in to zahteva, da se posveti večja pozornost tudi pridelovanju tega važnega hranevca. Že lani jeseni so bile razdeljene med kmetovalce večje količine zgodnjega semenskega krom-pirja, tako da se lahko računa letos z zgodnjim izdatnim prideikom. Kmetoval-cem bo s tem znatno pomagano, kajti čim-prej pride novi krompir na trg, tem dražji je.

Iz pokrajine Trieste

— Nova gledališka skupina bo nastopila v sredo 15. t. m. v Verdijevem gledališču. Kulturnemu občinstvu Trieste se bo pre-dstavila nova gledališka skupina Malta-gliati — Cimara, ki bo otvorila svoje go-stovanje z uprizoritvijo nove komedije C. G. Viole v treh dejanjih »Ni res«. Med drugim bodo sledile predstave Dumasove-ga »Prijetelja žensk«, Tolstoj — Giannimi-jeve »Ane Karenine« in V. Tierijeve »Trasimenske bitke«.

— Na polju slave sta padla brata Edvard in Josip Rossi. Oba sta bila rojena v Trie-stu.

— Zastopnik bolgarske mladine so se po večdnem obisku v Italiji vrnili pre-ko Trieste v svojo domovino. Nadaljevali so vožnjo preko Fiuma.

— Umrla so v Trieste 54letni Romano Tomasini, 62letni Fortunat Stradella, 85-letna Uršula Sedmak-Maganja, 72letni Ivan Cerni, 82letna Marija Pleinle vdov. Corazza, 73letni Ivan Valenti, 69letna Vik-torija Zelle, 64letni Just Saladin, 35letni Matej Ferrari, 58letni Anton Giraldo, 74-letna Neža Marinšek vdov. Contarini, 70-letna Jospina Rustja-Vesul, 38letna Ka-tarina Guberni, 78letna Marija Baudas in 60letni Avgust Rodella. Zaljubljenim svojcem naše globoko sožalje!

— Odišjeda 15letnega dečka, Ivan Raul-cic, rojen 16. maja 1927 v Postumil, je si-rota. Za seboj pa ima zelo pestro življen-je. Nazadnje se je zatekel v zavod sv. Antona v Trieste; odtod je pobegnil v Go-rizio in so ga zopet spravili v Trieste. Prišel je v zavod Pija X. v Capodistria, kjer pa ni dolgo vzdržal. Našli so ga v Pierisu in ga prepeljali v Trieste, kjer je pod var-

stvom. Kvestura v Trieste se obrača na ljudi, ki bi kaj vedeli o dečkovih starših, da bi postregli z morebitnimi pojasnili.

— Na morju so lovili — premog. Organ javne varnosti je postal pozoren na dva voza v ulici Argento, ob vozu je bilo več smuljencev, ki so se ob strahotnem po-javu po večini razbežali. Strážnik je velel ustaviti voz, na katerem je bilo več zabo-jev, v katerih je bilo za več metrskih sto-tov premoga. Pri preiskavi se je ugotovi-lo, da so nalovili premog na — morju. Sedaj iščejo nekega Alojzija Schillana.

— Demografsko gibanje. V Trieste je bilo 7. in 8. aprila 22 rojstev, 31 smrtnih primerov in 6 porok.

— Zdravstveno stanje v Trieste se ka-že v sledečem pregledu od 30. marca do 6. aprila: primerov davice 9, škrlatink 4, tifusa 3, ošpic 4. Zaradi davice in tifusa sta bila po en smrtni primer.

— Poročili so se v Trieste uradnik Franc Brancia ter uradnica Zorka Sajina; urad-nik Marsilio Tristan ter šivilja Ana Pre-garc; barvar Alojz Sangolli ter gospodinja Silvija Vever; nameščeneec Just Luciano in gospodinja Amalija Susa; mehanik Leo Pecchiar in zasebnica Amalija Ivacic; elek-trični mehanik Edvard Uršic in gospodinja Lilijana Stibel. Obilo sreče!

— Kolesarska nezgoda 14letne dijakinje. V drevoredu XX. Settembre je padla s ko-lesa 14letna dijakinja Ana Brombara iz ulice Giulia 57. Poškodovana si je desno roko. Prepeljali so jo v bolnico Kraljeve Helene.

— Naštop znane pesalke. Med najmar-kantnejšimi predstavnicami sodobnega plesa v Italiji je nedvomno Brita Schellander. Ponedeljek 13. t. m. se bo slavna pesalka predstavila občinstvu v Trieste in sicer v Dopolavorovem gledališču »Casalini«. Na-stopi tudi njena učenka Eva Zanini. Pri klavirju bo spremljal ob pesalki prof. Dušan Stular, ki bo med odmori izvajal nekatere svoje ter Bugamelijeve in Schu-mannove skladbe.

Beležnica

KOLENDAR

Danes: Petek, 10. aprila: Ezekiel, Meh-tilda.

DANASJE PRIREDITVE

Kino Matica: Zakonski možje

Kino Sloga: Malaški pirati

Kino Union: Na ulici valemesta

Umetnostna razstava v galeriji Obersnel na Gosposvetski cesti

DEZURNE LEKARNE

Danes: Dr. Piccoli, Tyrševa cesta 6, Ho-čvar, Celovška cesta 62, Gartsus, Moste

— Zaloška cesta 47.

Naše gledališče

DRAMA

Petek, 10. aprila, ob 17.30: »Konto X.«

Izven.

Sobota, 11. aprila, ob 17.30: »Zaljubljena žena.« Red A.

Nedelja, 12. aprila, ob 14: Jurček. Mla-dinska predstava. Izven. Cene od 15 lir

navzdol. Ob 17.30: Ifigenija. Izven

Bernaer in Oester: »KONTO X.«. Ve-seloigra o ljubezni in drugih nemodernih rečeh. Tri dejanja. Zapletena zgodba okrog skrivnostnega konta X, ki ga je ustanovila neselbna ljubezen. Vseskozi zabavna igra ima za središče komično vlogo pisarniškega vodje Izidorja Srakoperja, originala-poštenjaka, ki zaplete in razplete konflikte. Delo je zrežiral Milan Košč.

OPERA

Petek, 10. aprila: Zaprtro.

Sobota, 11. aprila, ob 15. uri: »Indija Koro-mandija.« Mladinska opereta. Izven. Zni-zane cene od 15 lir navzdol.

Nedelja, 12. aprila, ob 15: Prodana ne-vesta. Izven. Cene od 18 lir navzdol

Ponedeljek, 13. aprila: zaprtro

Mladinska opereta F. Leharia »Indija Koromandija.« Vesela bajka za staro in mlado o dveh lenih čevljarskih vajencih, ki se napotita v deželo lenuhov in pože-ruhov. »Koromadijo«, kjer doživita najraz-ličnejše prigode. V igri nastopajo: vila pridnosti in dela, Mariljka—Barbičeva, duh lenobe, Lenigjo—B. Sancin, čevlar Knefrat—Pianek, njegova žena Genovefa—B. Stritarjeva, Jaka in Miha, čevlar-ska vajenka—M. Sancin in Lipušček, Ko-reta, kočijaž—Simončič. Vodopivec, krč-mar—Humar, Omet, zidar—Mencin, žicar, tat—M. Gregorin, Smrčinar, kralj Koro-mandije—Rus, Evalija, njegova žena—Skeletova, Pupsilav in Papislav, ministar—Jelnikar in Arčon. Balet kuharjev, solista: Remskarjeva in Pogačar, balet pošasti, Di-riгент: R. Simoniti, režiserka2 M. Slavčeva, koreograf: inž. Golovin.

Proti židom v Bolgariji

Zelo odločno stališče je zavzelo proti židom v Bolgariji vladno glasilo »Dnes«. To vprašanje, pravi pisec proti židom na-perjenega članka, bo rešeno kljub vsem težkotam, ker ni samo bolgarsko, temveč vprašanje vse nove Evrope. Začetek je že storjen, toda v Bolgariji se godi ži-dom še vedno boljše kakor v drugih ev-ropskih državah. V njihovih rokah je še vedno znaten del bolgarskega kapitela in s tem tudi bolgarskega deln. Mnogi Bol-gari so še vedno odvisni od židov. Velike trgovine v glavnih ulicah večjih mest so še vedno v židovskih rokah, in tako igrajo židje važno vlogo pri razdeljevanju življenjskih potrebščin. Židje širijo po Bolga-riji prav tako kakor drugod po svetu ne-varno propagando s tem, da skušajo pre-pričati ljudi, da bo prišel dan, ko se bodo lahko strašno osvetili vsem tistim, ki jih preganjajo. Toda bolgarski politiki gredo svojo pot in se ne ozirajo na te pobožne židovske želje.

Zamenjava grške drahme

Duce je izdal odlok o zamenjavi grške drahme na Jonskih otokih z jonsko drahmo al pari. Juridicnim osebam, ki imajo na jonskih otokih podružnice, je do-voljena tudi zamenjava bonov Casa Medi-teranija di Credito per la Grece v jonske drahme. Po poteku roka za zamenjavo bo na Jonskih otokih zakonito plačilno sred-stvo samo jonska drahma. Devizni posl-i so dovoljeni samo kreditnim zavodom, ki jih pooblasti šef civilne uprave.

Obnovite naročnino!

Jan — čarovnik

Nekoč je živel kmet, ki njegov sin ni bil za kmečko delo. Prišla so pa slaba leta in kmet je komaj pridelal skorjo kruha za-se in za svojo ženo.

— Jan, fant moj je dejal kmet svoje-mu sinu — poslati te moram v širni svet. Poišči si sam kosček kruha, jaz ne morem več skrbeti zate.

Jan je vzel svojo culico, potočil je ne-kaj solz in dejal: — Na svidenje oče! — na svidenje mati. — In napotil se je po svetu. Ko je hodil tako že dva dni, je srečal bogatega gospoda.

— Zelo potrpe se mi zdiš fant.

— Ah, da, gospod, — je odgovoril Jan. — Oče ne more več skrbeti zame. Postal me je v širni svet, da bi si sam poiskal kosček kruha. Iščem ga že dva dni, pa ni-sem našel še nobene suhe skorje.

— Pojdi z menoj v moj grad — je dejal bogati gospod, — pri meni boš imel hrano in obleko, povrhu pa še vsak mesec lepe denarce. Si zadovoljen s tem?

— Da, gospod, — je odgovoril fant.

Jan je odšel z gospodom v grad. Postal je njegov komornik in živel je kakor princ. Čez štiri, pet mesecev je pa moral bogati gospod na daljše potovanje.

— Jan — je dejal svojemu služabniku, — pazi dobro na vse dokler se ne vrnem. Obidi vsak dan grad in park, da se pre-pričaš, če je vse v redu in vse na svojem mestu. Od kleti do podstrešja preglej sleh-neri dan vse, razen te sobe tu. Praga te

sobe pa ne smeš prestopiti, ker boš sicer zapisan smrti.

In gospod je odpotoval.

Sleheri dan je pregledal vse kakor mu je bil naročil gospod, toda praga prepo-vedane sobe nikoli ni prestopil. Slednjič pa le ni mogel premagati skušnjave in od-pril je vrata.

Kaj je našel v sobi?

Knjige, same knjige.

— Taka neumnost! In kako radoveden sem bil, je pomislil Jan sam pri sebi. Kar se je ustavil njegov pogled na veliki v-umnje vezani knjigi. In knjiga ni bila tiska-na, temveč pisana, pisana z velikimi čr-kami kakor piše človek, ki ni nikoli hodil v šolo in ki se je sam naučil pisati z ob-jav na cerkvenih vratih. In tudi Jan se ni učil drugače in to je vzbujalo še tembolj njegovo radovednost.

Bila je prava čarovniška knjiga.

Jan je začel brati in takoj je našel ča-rovniško po svojem okusu.

Tu je, kar mi manjka, je dejal Jan sam pri sebi in hitro se je naučil čarovnije na pamet. Potem je pa zapustil grad in se vr-nil domov.

— Oče — je dejal, — zdaj sem pa na-šel dober poklic. Lahko se izpremenim v poljubno žival ali stvar, ki si jo moreš mi-sliti.

Malo zgodovine o mestni trošarini

Kako se je pobiranje užitnine razvil v pomemben instrument mestne finančne službe

Ljubljana, 10. aprila

V prvem članku smo skušali podati nekaj zgodovinskih podatkov za razumevanje razvoja mestne dohodarstvene službe, ki je izredno pomembna, saj na nji sloni največje breme mestnih financ. V dopolnitvi je pa še treba orisati malo podrobnosti, kako se je pobiranje užitnine razvilo do organizacije mestnega dohodarstvenega urada, ki je bil 22. maja 1936 preimenovan v mestni trošarinski urad. Poslej se tudi uslužbenci ne imenujejo več »dohodarstveniki«, temveč trošarinski.

Zanimivosti užitninskega zakona

Prezreti ne moremo tudi nekaterih zakonskih predpisov o pobiranju užitnine in o užitninskih zakupih veljavnih v starih časih. Po starem užitninskem zakonu in njegovih dopolnitvah državnih in občinskih užitnin ni bilo. Finančna uprava je pa dovoljevala posameznim državljanom in občanom doklade na državno trošarino. Mostarina — imenovali so jo tudi »štatinas« — po stojiščih — ki so jo pobirali na posebne listke, je bila odškodnina za postavitev priložnostnih stojnic na ljubljanskem trgu. Ta pristojbina, ki je njeno pobiranje spadalo med posle oseba užitninskega zakupa, je pri nas še v veljavi. A pobirajo jo mestni tržni urad. Zadnjič smo tudi navedli, da je spadalo pobiranje tehtarine med posle užitninskega zakupa. Pobiranje te pristojbine je bil poseben privilegij, ki ima zelo zanimivo zgodovino. Potrdil ga je ljubljanski cesar Maksimilijan I. leta 1513. Mesta bivše Kranjske, Stajerske in Koroske so se leta 1503 pritožila pri cesarju Maksimilijanu nad tujimi trgovci, ki so kupovali v naših krajih. Domačini so tožili, da jim tujci trgovci odjedajo kruh in da imajo mesta zaradi tega tudi manjše dohodek. Cesar je uštepeval pritožbe in izdal odlok, da morajo tudi trgovci ob prihodu v Ljubljano svoje blago shraniti v mestnih skladiščih. V šestih tednih ga smejo ponuditi naprodaj samo meščanom. Če blago v šestih tednih ni bilo razprodano, ga je tujci potujoči trgovci smeli ponuditi v nakup kakemu drugemu trgovcu. Zaradi teh predpisov so se začeli tujci trgovci izogibati Ljubljane, kar pa zopet ni bilo v korist mestu. Meščani so se drugič pritožili cesarju. Cesar je ukazal državnemu glavarju, naj kaznuje tere priprave tujih trgovcev, ki se izogibajo Ljubljani. Hkrati je potrdil privilegij iz leta 1503 glede mestnih skladišč in Ljubljani je bila podeljena pravica, da sme pobirati za vse blago, ki prispe v mesto, tehtarino. Vedeti je treba, da je bila pristojbina za tehtarino zelo velika. Tako je bila treba n. pr. plačati za sto težev 2 šilinga. Toda tehtarina ni dajala mnogo dohodka, ker so Ljubljani tehtali blago doma na svojih tehtnicah. Tehtarina je pri nas še vedno v veljavi, vendar tehtarino na mestnih stojnicah ni več obvezno. — Omenimo naj še tlakarino, ki je bila od države dovoljena občinska pristojbina in ki jo so pobirali pri vstopu in izstopu živine v mesto ali iz mesta. V veljavi je bila do 1. 1915.

Mestno upravljanje užitninskega zakupa

Mestna občina je upravljala užitninski zakup skoraj 20 let brez kakršnih posebnih zakonskih in organizatornih sprememb. Tarifne in druge spremembe glede pobiranja užitnine je predpisovala finančna uprava, kajti mestni užitninski zakup je bil le tehnični izvrševalec. Mestna občina je le skrbel, da je dobila svoj delež dohodka iz zakupa in svoje davščine ter pristojbine, pobrane skupno z državno užitnino. Prva večja sprememba v upravljanju užitninskega zakupa je bilo 1. 1896 imenovanje ravnatelja mestnega užitninskega zakupa. Prvi ravnatelj je bil bivši prvi slovenski ljubljanski župan Peter Grasselli. Upravljal je užitninski zakup do leta 1922.

Službeno razmerje užitninskih uslužbencev

Ze v prvem članku smo povedali, da služba mitničarjev v starih časih ni bila lahka, razen tega tudi niso gledali na njo kot na častno. Značilno je, da so se v začetku uslužbenci rekrutirali po večini iz vrst kmečkih mladeničev. Najbrž se meščani niso potebovali za to tedaj zelo osovraženo in težko službo. Pravice in dolžnosti nižjih uslužbencev užitninskega zakupa so v glavnem ostale iste tudi, ko je mestna občina prevzela užitninski zakup. Edina pomembnejša sprememba je bila le, da so leta 1909 določili delovni čas na 12 ur s počitkom 12 ur. Pač pa so se službene razmere uslužbencev znatno izboljšale leta 1911; uslužbenci so tedaj prejeli draginski doklado v višini 5 odstotka letne plače prejšnjega leta. Drugi mestni uslužbenci so pa dobivali višje družinske doklade že prej. Tedaj se je tudi povečalo število nadpaznikov od 10 na 25. Naslednje leto so bile tudi malo zvišane cene. Leta 1913 je občinski svet že sprejel predlog, da bodo uslužbenci mestnega užitninskega zakupa uživali starostno oskrbo v primeru onemoglosti kakor jo uživajo zasebni nameščenci po zakonu o starostnem zavarovanju.

Ustanovitev dohodarstvenega urada

Po prevratu leta 1918 je bila ipso facto podaljšana pogodba ljubljanskega mestnega užitninskega zakupa. Nespremenjene razmere so trajale do 7. IX. 1920, ko je finančno ministrstvo izdalo pravilnik o linjski trošarini. S tem pravilnikom je bil konec starodavnega užitninskega zakupa. Pravilnik je določil, da je bilo razširjeno mestno ozemlje proglašeno za vključenim in pobiranje trošarine za vse področje politične ljubljanske skupine. V to področje sta bila vključena tudi dela Starega Vodmeta in Spodnje Šiške. Ljubljana je prenehala biti zaprtlo mesto. Razumljivo je, da je bila razveljavljena tudi prejšnja užitninska tarifa. S »tarifo trošarine za mesto Ljubljano« — je bila uvedena nova trošarina, občinska doklada, kar je treba naglasiti, kajti trošarina ni bila državna davščina. Tako je tudi avtomatski ugasnila pogodba o užitninskem zakupu. Stara užitninska tarifa je imela 50 postavk, nova trošarinska tarifa pa samo 28. Ravnateljstvo mestnega užitninskega zakupa je bilo 20. I. leta 1921 preimenovano v ravnateljstvo mestnega dohodarstvenega urada, ki je bil, kakor re-

čeno, 26. maja 1936 preimenovan v mestni trošarinski urad. Organizacija dohodarstvene službe in službenega razmerja uslužbencev je ostala začasno nespremenjena.

Prosta skladišča v Ljubljani

Ravnateljstvo mestnega dohodarstvenega urada je začelo leta 1922 organizirati tudi prosta skladišča, ki služijo olajšanju in pospeševanju trgovskega prometa. Prosta skladišča so bila ustanovljena na podlagi zakona o državnih trošarini iz 1. 1921. Omeniti je tudi treba, da je bil leta 1923 izpolnjen pravilnik o pobiranju užitnine, ki je definiral pojem tranzitnega prometa. Za poslovanje prostih skladišč kakor tudi za tranzitni promet ni bilo do leta 1922 nobenih predpisov. Ravnali so se po — ustnem izročilu. Nujno potrebna je bila zakonitost teh nenapisanih predpisov. Izdan je bil pravilnik.

Naredba o občinski trošarini

Leta 1930 je bila uveljavljena naredba o občinski trošarini s tarifo, ki jo je izdelalo ravnateljstvo mestnega dohodarstvenega urada in je bila sprejeta na prokuratorski seji občinskega sveta za 1. 1930. Naredba določa v svojem prvem členu, da se občinska trošarina pobira od vsega blaga po tarifi, določeni v naredbi. Tarifa je vsebovala vse predmete trgovskega prometa in s tem je bilo uveljavljeno načelo obremenitve uvoza, med tem ko je

bil prej obdavčen samo konzum. Občinska trošarina je postala po tej naredbi samostojna občinska davščina in je razveljavila prejšnjo občinsko trošarinsko naklado in uvoznino. Trošarinska tarifa iz leta 1930 je bila kmalu precej spremenjena; do velikih sprememb je prišlo že prvo leto. Ponovalno so jo redigirali 1. 1932, ko so jo razdelili v tarifo za občinsko trošarino in tarifo za davščino na blagovni promet. — Z zakonom o mestnih občinah ni prišlo do kakršnih posebnih sprememb v dohodarstveni službi, a zakon je še naglasil njen pomen z določilom, ki med posrednimi davki za kritje izdatkov mestne občine taksiativno našteva v prvi vrsti občinsko trošarino.

Finančna uprava mestne občine je bila pred leti reorganizirana in tedaj je bil tudi dohodarstveni urad podrejen vodstvu posebnega stalnega odbora mestnega sveta, trošarinskemu odboru, in urad so preimenovali v trošarinski urad. Najprej je bil v okviru finančnega oddelka ustanovljen trošarinski osek, ki se je v proračunskem letu 1938-39 osamosvojil v trošarinski oddelk z upravnimi in kontrolnimi odelkom v centrali ter linjskimi odelki na mejah mestne občine in drugih pomembnih trošarinskih postajah. Zaradi enotnosti in skladnosti med trošarinskim in finančnim odelkom, zlasti v finančnem političnem pogledu, načeluje finančnemu in trošarinskemu odboru mestnega sveta eden in isti član mestnega sveta.

DNEVNE VESTI

— **Junaške smrti** je umrl poročnik Sandro Merli. Preminil je v Cremenici zaradi smrtnih ran, ki jih je dobil na vzhodni fronti.

— **»Iz Službenega lista«**. »Službeni list za Ljubljansko pokrajino« št. 28. z dne 8. aprila 1942-XX. E. F. objavlja zakone in ukaze Kraljevine Italije, zakon z dne 12. februarja 1942-XX. št. 167. — **Uzakonitev**, s spremembo kr. ukaza z dne 20. septembra 1941-XX. št. 1134 o uvedbi državnega prispevka k ceni za govejo živino, oddano za zakol; naredbi Visokega Komisarja: predpisi o potrošnji plina in določila o uporabljanju koz; odločbe Visokega Komisarja: sprememba okrajne upravne, sodne in davčne pridelitve občine Sv. Križ pri Litiji ter objavo: odtegnitev iz obkoka novcev po 20 centezimov iz čistega niklja.

— **Število rojstev med sedanjo in prejšnjo svetovno vojno v Italiji**. Demografsko gibanje je v vseh državah pod vplivom vojnega stanja, zlasti glede rojstev. V tem položaju je zanimiva ugotovitev, da je italijanski narod med tistimi, ki so se najodločneje borili proti tendencam padanja rojstev. Se pomembnejše pa je dejstvo, kakor poudarja Agit, da je zmanjšanje rojstev v sedanji vojni v Italiji znatno manjše, kakor so ga zabeležili v odgovarjajočih letih prejšnje svetovne vojne. Na podlagi nedavno objavljenih začasnih podatkov je bilo lani v vseh 94 italijanskih pokrajinah 929.256 živorojenih. V primeru na število rojstev v letu 1940 znači to zmanjšanje za 10,1%. Omembe vredno je, da se je število rojstev v zadnjih 10 mesecih preteklega leta zmanjšalo napram številu rojstev v enakem razdobju 1. 1940 za 11,6%. V prvih dveh mesecih pa se je število rojstev znižalo le za 3,1%. V primeru s preteklim letom so leta 1916 zabeležili zmanjšanje že za 20,5%. Neugoden vpliv vojne na gibanje rojstev je torej v sedanji vojni znatno ublažen.

— **Avtarkija je važno orožje**. Med najpomembnejše značilnosti, zaradi katerih se sedanja vojna zelo razlikuje od svetovne vojne 1914-1918, je treba šteti avtarkijo evropske celine. To dejstvo je zelo vplivalo na anglosaške načrte, ki niso računali z resnim gospodarskim odporom Evrope. Zanimivi podatki o pomenu in obsegu evropske avtarkije so zbrani v poslovnem poročilu, ki je bilo podano na skupščini delničarjev znanega italijanskega industrijskega podjetja Montecatini. Svetovna proizvodnja rudnin, ki jih potrebuje vojno gospodarstvo, je pod izrednim vplivom vojne tako glede količin kakor tudi glede cen. Med položajem v prejšnji in sedanji svetovni vojni je velika razlika. L. 1914 je svetovna proizvodnja bakra znašala okoli 1 milijon ton, ob začetku sedanje pa dva milijona ton. Svinca so proizvajali ob začetku prejšnje svetovne vojne 1.200.000 ton, cinka pa nekaj manj kot milijon ton. Ob začetku sedanje vojne so proizvajali vsake tri kovine okoli 1.700.000 ton. Kostre so 1. 1914 pridobili 120.000 ton, sedaj 170.000 ton. Posebno se je dvignila proizvodnja aluminija. L. 1914 so ga pridobili komaj 68.000 ton, sedaj pa že nad 500.000 ton. Še značilnejše so razlike v pogledu cen kovinam. Sedanje cene kovinam na ameriških tržiščih so znatno višje kot so bile v prejšnji svetovni vojni. Vzroki tem razlikam v cenah nam bodo jasni, če pomislimo, da so bile Zružene države Severne Amerike v prejšnji svetovni vojni zainteresirane kot prodajalke na dvigu cen, sedaj pa same uporabljajo vso svojo proizvodnjo in še uvažajo iz Južne Amerike. Ta položaj označuje stopnjo vojaške in gospodarske podreditve, ki so jo skušali Angleži in Američani naložiti Evropi v pogledu kovin, ki so neobhodno potrebne za vojne namene. Ta načrt pa je popolnoma prekrizala dalekovidna politika avtarkije.

— **Vpliv Sicilijanske banke na otoško gospodarstvo**. Velik pomen za gospodarstvo otoka Sicilije ima delo Sicilijanske banke (»Banco di Sicilia«). Banka, ki se je lani vneto udeleževala financiranja vseh panog otoškega gospodarstva, je zaključila poslovno leto 1941 s 25,1 milijona lir dobička. Ker je ta dobiček znatno višji kot prejšnja leta, izhaja iz tega dejstva, da je bila tudi njena blagodejna delavnost znatno večja in obsežnejša.

— **23.000 lir dobil na loteriji**. Trгоvec Ivan Pozzana je bil s št. 7, 12, 70 na lističu čokoladne ploščice deležen loterijske sreče in je dobil 23.000 lir.

— **Prva razstava cerkvene umetnosti** je bila otvorjena v Angeliu v Milanu. Razstavo je blagoslovil mons. Balconi, nadškof Gerapolia-Frigie.

— **Tatovi v palači knežine Trivulzio**. Na trgu S. Alessandro v Milanu ima knežinja Lena Trivulzio svojo palačo. Neka-

tatska družina se je utihotapila v notranjost palače z namenom, da bi se polastila denarja in dragocenosti. Ves trud pa je bil zaman. V blagajni je bilo ob času njihovega nenajavljenega »obiska« samo 15 lir. Razočarani so se umaknili.

— **Sestri pod kolesjem vlaka**. Na severni postaji Cesano Moderno sta čakali na vlak 45letna Marjeta in 26letna Antonija Marcovich iz Trieste. Ko sta stali tik ob tračnicah, nista zapazili vlaka, ki je prihajal iz Milana. Preden sta mogli odskočiti, ju je vlak že zajel in ju prevrnil. Ana Marcovich je obležala na tračnicah vsa zmrevljena in je bila takoj mrtva. Njena sestra Marjeta je dobila nevarne poškodbe. Prepeljali so jo v bolnico. Njeno stanje je zelo resno.

— **18 trgovin zaprtih**. Prefekt v Comu je izdal stroge ukrepe, ki se nanašajo na vzpostavitev reda v aprovizacijskih zadevah. Zaradi živiliških krstitev je bilo odvzeto dovoljenje obrtne pravice šestim mesarjem in mlinarjem in sicer za nedoločen čas. Dvanajstim prodajalcem je bila začasno ukinjena obrtna pravica. Vseh 18 prizadevali pa se bo moralo v smislu zakona zagovarjati pred sodiščem.

— **Kos mesa ga je zadržal**. 11letni Salvatore Calise iz Napolija je prišel domov in si je privoščil kos mesa, ki je bil v ponvi na ognjišču. Ker je storil to v naglici ali pa ker je bil kos mesa prevroč, mu je obtekal v grlu. Zaman so si starši prizadevali, da bi mu pomagali. Nesrečni deček se je zadušil in umrl.

— **Ob otvoritvi XXXII. velesoja v Milanu**, ki bo v soboto 11. t. m., bo zastopal fašistično vladno Eks. Ermano Amicucci, korporacijski podtajnik. Na velesoju bodo razstavljeni predmeti s področja 16 narodov.

— **Na polju slave** je padel pri Capuzzu v Cirenajki bersaglierski kaporal Joahim Mariani, rodom iz Milana. Star je bil 23 let.

— **Znani baritonist žrtve tramvajskega trčenja**. Ob trčenju dveh tramvajev v ulici Monte Rosa v Milanu je bil med 20 ranjenci tudi znani svojočasni baritonist Cesare Bacchetta. Prepeljali so ga na milanski kliniko, kjer je podlegel za poškodbami in umrl. Bacchetta, ki je bil rodom iz Novare, je dolgo vrsto let užival sloves odličnega baritonista.

— **Nesreče**. Včeraj so bili sprejeti na kirurški oddelk ljubljanske bolnice samo trije ponesrečenci. Marta Štebil, 8-letna hči kleparja iz Sodražice, si je pri padcu zlomila levoico. — **Jože Dolinar**, 20-letni delavec iz Ljubljane, je doma padel po stopnicah v klet in si zlomil levoico. — **Bogdan Janžekovič**, 20-letni dijak iz Ljubljane, se je pri padcu močno ranil na levo koleno.

— **Pravoslavna cerkev na Hrvaškem**. Dva pravoslavna svečenika prvi iz Zemun, drugi iz Zagreba sta se obrnila na hrvaško državno vodstvo s prošnjo, da bi smela ustanoviti hrvaško pravoslavno cerkev. Poglavnik dr. Pavelić je izdal na to prošnjo zakon, ki bo služil kot temelj za ustanovitev pravoslavne cerkve na Hrvaškem. Na temelju tega zakona je dovolil prosvetni minister ustanovitev hrvaško pravoslavne cerkvene občine.

— **Visoko odklikovanje maršala Kvaternika**. Nemški poslanik v Zagrebu je izročil v okviru posebne svečanosti maršalu Kvaterniku veliki križec nemškega orla. V nagovoru je poslanik prosil maršala, naj kot nosilec železnega križca prejme še najvišje nemško odklikovanje, ki mu ga je podelil Hitler v znak priznanja njegovih zaslug za Nemčijo in v znak njegove osebnega naklonjenosti.

— **Pridelovanje soje v Srbiji**. Načrt srbške kmetijske proizvodnje za tekoče leto določa pospeševanje oljaric, med drugim tudi pridelovanja soje. Kmetijsko ministrstvo je te dni odredilo, da se razdeli v poedinih okrajih za pridelovanje soje v posevcih prihajajoča zemlja. V Srbiji bo zasejane s sojo 6520 ha zemlje. Od tega odpade samo na Mačvo 3000 ha.

— **Izgradnja novosadskega pristanišča**. Nacionalna in svobodna pristaniška direkcija se resno peča z vprašanjem izgradnje zimskega pristanišča v Novem Sadu. Ze v zadnjih mesecih so bile zgrajene naprave, ki omogočajo hitrejši pretakanje nafte. Cim bo dopuščalo vreme, bodo zgrajene najprej obrežne stene zimskega pristanišča in postavljen velik žerjav. Pozneje bodo položeni industrijski železniški tir med skladišči in pristaniščem.

— **Najvišje cene jaje na Hrvaškem**. Urad za nadzorstvo nad cenami je določil najvišje cene jaje. Kmetovalci in drugi rejci perutnine smejo prodajati jaja največ po 2 kunl. Jajca, ki ne dosežejo no-

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih ob 16. in 18.15, ob nedeljah in praznikih ob 10.30, 14.30, 16.30 in 18.30

KINO MATICA • TELEFON 22-41

Globoka ljubljenska drama po slovenskem romanu A. Tureljaja

Zakonski možje

Amedeo Nazzari — Mariella Lotti — Roberto Villa — Irma Gramatica

Film odklikovan na mednarodni razstavi!

KINO UNION • TELEFON 22-21

Velemestni socialni vprašanji razpravlja zadnji Charles Laughton ob filmu

Na ulici velemesta

Glavni vlogi: Charles Laughton in Vivien Leigh

KINO SLOGA • TELEFON 27-30

Nepozabni romantični pustolovski in fantastični romani Emila Salgarija

Malajski pirati

Massimo Girotti, Camillo Pilotto, Clara Calamai

Film za najširšo publiko

malne debelosti, se pa morajo prodajati za 50% ceneje.

— **Pospeševanje vede o rasah na Hrvaškem**. Hrvatsko prosvetno ministrstvo priredi od 13. aprila v Zagrebu rasno-biološki tečaj, na katerem bodo učenci ali zdravniki predavali o temeljnih zakonih rase biologije. Glavna pozornost bo posvečena zakonom dednosti in njihovemu pomenu.

— **Nemška umetnostna razstava v Zagrebu**. V nedeljo 19. t. m. bo otvorjena v Zagrebu v Strossmayerjevi galeriji razstava sodobne nemške plastike. Razstavilo bo 53 nemških upodablajočih umetnikov 123 del. Večina teh del je v last države ali zasebnikov. Med razstavljajočimi umetniki so Georg Kolbe, Arno Breker, Josip Thorak, Fritz Klimsch in drugi.

Iz Ljubljane

— **Ij Gospa Angela Vidmarjeva umrla**. Kratka, težka bolezen je pretregala včeraj popoldne nit življenja uradnice TPD, soprogi našega uglednega književnika ge. Angeli Vidmarjevi. Točno dva meseca za svojo ljubljeno materjo go Jerico Gomilarjevo je odšla v večnost. Prenehala je biti zlato, dobro srce vzorne žene in ljubeče matere. Pokojna je živela samo za svojo družino. Njeno prerano smrt objokujeta soprog Jože in sinček Tit. Težko bodo pa pogrešali pokojno gospo Vidmarjevo tudi vsi, ki so jo poznali kot srčno dobro, plemenito ženo. Pogreb bo jutri ob 15.30 z žal na pokopališče k Sv. Križu. Bodi ji lahka zemlja, žalujočim svojcem naše iskreno sožalje!

— **Ij Ribji trg**. Spomladi traja vselej nekaj časa nestanovitno vreme, ko je ribojov na morju oviran. Tudi zadnje tedne je bil slab ribolov, zato tudi naš ribji trg ni mogel biti založen s svežimi morskimi ribami. Svežih morskih rib ni bilo naprodaj tudi danes, prodajali so pa lososa po nespremenjeni ceni, 32 L kg.

Sobota ob 18.30, nedelja ob 14.30, 16.30, 18.30 VESELI TEATER

— **Ij Pod vodo so bili včeraj travniki in polja v nižjih legah**. Kako hudi nalivi so bili včeraj popoldne, smo sprevledili šele popoldne, ko je marsikje zastala voda v nižjih legah. Lilo je tako močno, da se je zemlja v nižinah kmalu napila in ni mogla več dovolj hitro vsrkavati vode, ki je zaradi tega poplavila precej travnikov in tudi nekaj polj. Vendar je voda proti večeru že skoraj povsod odtekla. Zaradi teh malih poplav ni bilo posebne škode. Vendar so ljudje prizadeti, ker je zemlja zopet premokra za obdelovanje. Kmetje bodo morali zopet čakati, da se bo zemlja osušila in bo dobra za oranje. Na srečo se je vreme hitro izboljšalo. Popoldne je gredo solnce tako, kakor da hoče nadomestiti, kar je zamudilo prejšnje dni. Okoliški hribi so se pokazali čisti kakor umiti. Videli smo lahko, da v višjih legah se leži sneg. Precej ga je še zlasti na severnem pobočju Krima. Če bi deževalo delj časa bi bila tem večja nevarnost poplav, ker bi tudi sneg v višjih legah prispeval svojo. — **Davi je ležala nad mestom precej gosta megla**. Znatno redkejša je bila na zahodni strani in pokazalo se je nebo, prepreženo s tankimi oblaki. Ni zanesljivo, da bo tudi danes popoldne tako lepo, solnčno kakor je bilo včeraj.

— **Koliko so veljale mešne tržnice**. Ze zgrajene in še nedoizidane tržnice od tro-mostovjake Dmajskega mostu so veljale mestno občino 2.285.000 lir. Prvotno so bili preračunjeni stroški na 2.090.000 lir, pa so zaradi splošnega naraščanja cen, gradiva in mezd narasle za 145.000 lir. V tem so vračunjeni tudi stroški za ureditev ceste pred tržnicami in za ribnice, ki bodo izročene svojem namenu čez nekaj tednov. Poleg te vsote je pa pripravljen še ostanek 50.000 lir za poplinitve tržnic od tro-mostovja do Dmajskega mostu.

— **Ij K pondeljškemu komornemu koncertu**. V Romi posluje oficijalna koncertna družba, ki določa vsako leto spozornostno z ministrstvom za nacionalno kulturo in z zastopniki združenja nastopajočih umetnikov-koncertantov, kateri umetniki bodo v prihodnji koncertni sezoni zastopali italijansko reproduktivno umetnost v tujini. Tako je bilo določenih za sezono 1941-42 22 pianistov, 3 klavičembalisti, 17 violinstov, 2 violista, 14 celistov 1 flavist, 6 harfenistov, 16 komornih ansamblov, 20 pevec-solistov in 3 virtuozi na orglah. Sami veliki, prvovrstni umetniki, ki so že pogostokrat uveljavili svojo umetnost v največjih kulturnih središčih. Iz tega kroga so tudi vsi umetniki, ki smo jih že slišali in jih bomo še slišali v tekoči sezoni v našem mestu. V ponedeljek, dne 13. t. m. bosta nastopila v komornem Duu pianist Dallapiccola in violinst Matereassi. Izvajala bosta velik, izredno lep in zanimiv spored skladb za violino in klavir. Koncert bo v veliki Filharmonični dvorani ob 17. uri zvečer, predprodaja pa je v Knj-garni Glasbene Matice.

— **Ij Le se v soboto ob 18.30 in v nedeljo ob 14.30, 16.30 in 18.30 predvaja »Veseli teater«** svoj velikonočni program. Poleg raznih kupletov in solo-nastopov je na

sporedu tudi izredno zabavna enodejanka »Burna preteklost gospoda Cvildrete«, v kateri nastopa skoraj ves naš ansambel. Pri vseh dosedanjih predstavah je vladalo v dvorani izvrstno razpoloženje. Ne zamudite ogledati si tega programa tudi vi! Predprodaja vstopnic v soboto od 10. do 14.30, in od 16. dalje, v nedeljo od 10. pre dalje do večera.

— **Ij Zadnji trgovci s čevlji na Vodnikovem trgu** bodo v soboto popoldne podrli svojih 6 gida barak, ki res nikakor niso primerne sosedu impozantnim novim tržnicam. V ponedeljek zjutraj, bodo pa trgovci s čevlji že postavili prenosne sejmarske stojnice in jih ob 13. uri tudi spet podrlj, nato pa vsi trgovci s čevlji na Vodnikovi vili. Trgovci s čevlji so imeli itak dovoljenje samo za prenosne sejmarske stojnice, vendar so pa znali v zadnjih letih svoje sejmarske stojnice tako spremeniti, da so iz njih počasi postale stalne pokrite barake. Na Vodnikovem trgu ostanejo samo še nekaj dni zadnje štiri barake dveh klobasarij, branjevke in prodajalca dišav, ker se vsi štirje v kratkem preselijo pod stebrišča tržnic, da na Vodnikovem trgu ne bo več nobene barake, ki so tako zelo kazile lepo urejeni živilski trg.

— **Ij Vse poklicne soferje** vabimo, da se udeležijo občnega zbora Skupine soferjev, ki se vrši v nedeljo, dne 12. aprila 1942 ob 9. uri popoldne v Pokrajinski delavski zvezi, Miklošičeva cesta 22, I. nadstropje, soba št. 5. Istega dne popoldne ob pol 5. uri se vrši ravno tam sestanek članov zadruge »Soferski dom«.

Iz pokrajine Gorizia

— **Umrli so v Gorizii** 60letni posestnik Anton Srebrnic, 79letni kmetovalec Alojz Pinosa, 61letni upokojenec Jakob De Rosa, 14letna dijakinja Stanislava Zalezel, 40letni poljedelec Alojz Usal, 86letni kmetovalec Josip Nemec, 26letna služkinja Marija Gobato, 72letni zasebnik Emilij Zibel, 68letni potujoči trgovci Leon Jacoboni, 4letni Alfonz Qualizza, 59letni dmnar Josip Lorenzot, 22letni prekajevalec Franc Biondi, 11letni invalid Josip Cumar, 48letni poljedelec Josip Bariani, 54letna hišna Julija Zbogor vdov. Rusian, 68letni zasebnik Josip Modrijanc, 35letni učitelj Manlij Tudisco, 61letna postrežnica Marija Carguel vdov. Manzano, 54letni zasebnik Josip Vinosa, 77letna hišna Julijana Mole, 51letna gospodinja Ursula Dorigon vdov. Pizzolato in 56letni dmnar Alojz Sfiligoj. Žalujočim svojcem naše sožalje!

— **Ljudsko gibanje**. Dne 6. in 7. aprila je bilo v Gorizii 6 rojstev, 5 smrtnih primerov in 1 poroka.

— **Kolesarka se je ponesrečila**. 22letna Cecilija Bicek iz S. Lucie d'Isonzo se je med vožnjo prevrnila s kolesa in si poškodovala čelo. Prepeljali so jo v bolnico.

Radio Ljubljana

SOBOTA, 11. APRILA 1942-XX

7.30: Poročila v slovenščini. 7.45: Lahka glasba. V odmoru (8.00): Napoved časa. 8.15: Poročila v italijansčini. 12.15: Koncert violinistke Francke Rojčeve (pri klavirju Marta Bizjak-Valjalo). 12.40: Pianiistični duo Seifert-Demšar. 13.00: Napoved časa. Poročila v italijansčini. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slovenščini. 13.20: Današnje in včerajšnje lepe pesmi. Orkester Cetra vodi dirigent D. M. Šijanec, sodelujeta sopranistka Draga Sok in tenorist Janez Lipušček. 14.45: Poročila v slovenščini. 17.10: Nove plošče Cetra. 17.55: Gospodinjstvo predavane v slovenščini. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Poje sopranistka Režika Lipušček Koritnik. 20.00: Napoved časa. Poročila v italijansčini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.40: Alatičeve četrt ure. 20.55: Simfonični koncert vodi dirigent Lupi. V odmoru: predavanje v slovenščini. 21.30: Predavanje v slovenščini. 21.40: Lahko glasbo vodi dirigent Petralia. 22.25: Kmečko glasbo vodi dirigent Prat. 22.45: Poročila v italijansčini.

Nova glava

Ko je posetil antropolog Gall neko umobolnico, kjer ga je vodil miren duševno bolni, govoreč zelo pametno, mu je Gall otipal glavo, rekoč: — Pri vas ne najdem nobenih sledov blaznosti. Kako ste pa sploh prišli v umobolnico, ko vendar nimate organa blaznosti in govorite povsem razumno.

— To trdim tudi sam, —

Kako je nekoč nevesta čarala rojstvo sina

Narodni ženitovanjski običaj „nakolenčiča“, ki je še danes ohranjen v Beli Krajini, je pradednega izvora — Poznali so ga vsi slovanski narodi, deloma pa tudi romanski

Ljubljana, 10. aprila

V starodavnih časih so bili med vsemi kulturnimi plemeni, narodi in ljudstvi razširjeni zelo pestri običaji, šege in navade. Ni bilo pomembnejšega dogodka v človekovem, zadržnem, plemenskem ali narodnem življenju, ki bi bil minil drugače, kakor je to bila utrjena navada se iz časov prapradedov. Z vsakim takim dogodkom (rojstvo, ženitev, smrt in podobno) so bili združeni običaji, ki so jih ljudje kot izročilo staršev svetlo spoštovali in vztrajali pri njih skozi mnoge robove.

Stari običaji se naglo izgublajo

Vpliv nove dobe pa je na te običaje vedno bolj razkrojilno deloval. Novi človek pod vplivom krščanske kulture in sodobne civilizacije, pa naj je bil še tako zelo konservativ, kakor je na primer knežji človek, ni več doživljal njihovega duha. Njihove miselnosti, ki je slonela v njem povsem neznanem okolju paganske pradedne običaje kot izročilo je sicer spoštoval, toda vezal so ga le oblikovno ne pa duhovno. Počasi pa se je tudi to prežvečilo in danes so stare kulturne tradicije naše vasi, ki je bilo v njih toliko originalno našega, nadomeščene z novimi ki odgovarjajo sodobnemu gledanju človeka na svet in življenje. Je to nujen razvoj, ki ga nihče ne more preprečiti ali predugaciti.

Za stare šege in običaje ki so ponekod v slovenskih krajih sicer še vsaj delno ohranjeni, je zlasti veliko zanimanja med učenjaki, ki se zanimajo za narodopisje, za tako imenovano narodno blago. Zanimajo se zanj sicer tudi drugi, toda predvsem iz gnojnihih interesov kot na primer zaradi tujeskega prometa itd. Učenjake, pravimo jim v tem primeru s tujo besedo etnografi, oziroma etnologi, ti običaji zanimajo s stališča ugotovitve kulturnega razvoja posameznih plemen, narodov v časih in dohah, ko nas pisani zgodovinski viri o takem razvoju nuste popolnoma na cedilu. S preučevanjem šeg in običajev ne ugotavljajo samo kulturne stopnje nekega naroda v času, ko je bila šega pri njem v veljavi, temveč primerjajo njegovo kulturno stopnjo s stopnjami drugih narodov, iščejo stičnih točk, medsebojnih vplivov. Tako je bilo mogoče že marsikaj pojasniti kar bi nam iz zgodovine naših pradedov ostalo nepojasnjeno.

Ko so ljudje častili v vsaki prirodni sili božanstvo

Skoro vsi ljudski običaji, ki nam o njih poročajo pisni viri ali pa ki se živijo med narodom, so pradednega izvora. Segajo v čas paganstva, ko so naši predniki častili v vsaki naravni sili božanstvo. Delili so jih v zle in dobre in obojem je bilo treba po njihovem naznanju pravilno stresti, da se jim človek ni zameril. Paganski človek jim je svečano žrtvoval, da si izprosi blagoslova in milosti, ali pa da odvrne njihovo škodljivo delovanje od svojega praga, zemlje, telesa rodbine in podobno. Pa ne samo žrtve, treba je bilo izpolniti tudi določene kretanje, izogniti se določenim dejanjem, druga pa zopet izpolniti itd. Vse to se je v trdnem verovanju v pravilnost, predvsem pri kmetem človeku, ki je najbližje naravi, ohranilo mnogo dlje kakor pri mestnem, ki si je naravo tolmачil v skladu s svojimi dognanji, preučevanji in splošnim duhovnim napredkom. Tudi krščanstvo, ki je razmeroma naglo vsaj površ zatriko paganstvo, ni moglo takoj učinkovito prekiniti vseh teh paganskih navad. Mnoge med njimi je združilo s svojimi praznovanji.

Na ozemlju, kjer prebivamo Slovenci, so se ohranile lepe narodne šege do najnovejših časov. Pod vplivom sedanega stoletja pa se naglo izgublajo in opuščajo, tako da jih sedanjim rodovi že ne poznajo več. Mnogo teh običajev, ki so danes delno ohranjeni še v Beli Krajini, Prekariji in v Prekmurju, se je popolnoma izgubilo in jih ni s to utegnil niti zapisati zbiralec. To je s stališča naše narodne kulture nedvomno škoda, saj vsi narodi, ki spoštujejo svojo preteklost, narodno blago zelo cenijo, pospešujejo že ohranjen običaje druge pa marljivo nabirajo.

Mnogo zaslug, da se je precej slovenskih običajev ohranilo vsaj zapisanih, imajo naši zgodovinarji, zbiralci narodnega blaga, etnografi in etnologi, ki jim je zadnje čase močno žariše skupnega dela. Etnografski muzej v Ljubljani, Ta muzej zdaja tudi svoje glasilo »Etnolog« in v zadnji številki je objavljenih več tehničnih člankov o raznih predvsem pa ženitovanjskih običajih po slovenski zemlji. Nas zanimajo danes predvsem ugotovitve Borisa Orla, ki se v daljši razpravi peča s čarodajnim obredom in mitom nakolenčiča ter bosmana v slovenskih ženitovanjskih običajih. V prvem delu razprave, ki ga vsebuje letošnji letnik, se pisec podrobno peča samo z običaji

jem nakolenčiča, kakor je še ohranjen v ženitovanjskih običajih v Beli Krajini.

Običaj »nakolenčiča« je znan še po vsem Balkanu

V Beli Krajini, Istri, na Karsu in Notranjskem je bila navada, da so nevesti ob prihodu na ženinov dom posadili na kolena otroka, imenovanega nakolenčič. O tej navadi poročajo že pisni prejšnjega stoletja kakor Buchenajm, Tomšič kasneje Barle, Lovšin, Golobič. O običaju nakolenčiča na Notranjskem, na Karsu in v Istri poročajo celo Valvasor, ki za Istrijo opisuje zanimivo varianto tega običaja: nevesta je sedla na stol, pokrit s kožo. Ti Valvasorjevi opisi predstavljajo najstarejše zapise tega običaja pri nas na Slovenskem, deloma pa tudi na slovanskem jugu in v Evropi. Poznajo ga namreč tudi Hrvaški, Srbi, Bolgarji, Crnogorci, da celo Albanci z manjšimi različicami v izvajanju. Poznan pa je tudi Rusom, Poljakom, Slovakom, Estoncem, Fincem, Madžarom in Italijanom na Korzi. Ne poznajo pa tega običaja germanski narodi.

Za starodavnost tega običaja pa govori tudi dejstvo, da so ga poznali tudi stari Indijci. Nevesto so stari Indijci peljali najprej k ognjišču in po žrtvovanju je z ženinom sedla na živalsko kožo. Ženin ji je posadil na kolena dečka, sina žene, ki je rodila samo moške otroke in ki njeni sinovi še živijo. Sklepajo po raznih znakih, da je bil običaj znan tudi starim Grkom in Rimljanom.

»En otrok ni noben otrok«

Kakšen pomen je imel običaj nakolenčiča v celotnem okviru vseh ženitovanjskih običajev? Kako so ga tolmачili ljudje, kako gleda nanj znanstvenik? Kmetijski človek si je vedno želel, ko se je ženil, številnega zlasti moškega potomstva. Indijci so to željo izrazili v izreku: »En otrok ni noben otrok«. Sinovi so bili knežji hiši ne samo pomen, temveč tudi vera v nadaljevanje rodu, ohranitev domače hiše in njen trden temelj. Vsi narodi, pri katerih je bil v navadi običaj nakolenčiča, so z njim izražali željo, da bi nevesta rodila predvsem moške otroke ali pa vsaj kakor je to primer pri Slovincih, da bi bil prvi otrok moškega spola.

Pomen kolena in ljudskih običajih

Znanstvenik pa se s to razlago ne zadovoljuje popolnoma. Nekateri momenti ga navajajo še k drugim zanimivim sklepom. Pisec omenjene razprave se predvsem usta-

vija pri imenu »nakolenčič« in pa pri dejstvu, da so otroka posadili nevesti na kolena. To ni brez pomena. Koleno ne pomeni zgolj dela človeškega telesa, ampak tudi rod, pokolenje (sorodstvo n. pr. v tretjem kolenu). V kolenu pa je tudi sedež udarne moči in rodilne sile. V starem veku je žena rodila kleče. Pomen kolena je upoštevan tudi v mnogih drugih običajih. Neki f. 1890 sestavljeni staroindijski slovar navaja na primer imenik deklet, ki se ne smejo poročiti. Takih je 27 vrst, in med njimi tudi dekleta z velikimi kolenu in z usločnimi kolenu. Če je stari German priznal otroka za svojega in vrednega življenja, ga je sprejel na kolena (Schoskindl). Če je bil v stari Grčiji kdo pomotoma proglašen za mrtvega, pa so opravili za njim pogrebne molitve, je bil za družbo mrtve, dokler se ni simbolično znova rodil. Dali so ga ženi v naročje, okopali ga in nato celo povili v plenice!

Iz vsega tega sledi, da običaj nakolenčiča v svojem globljem pomenu ni nič drugega nego čarodajna mimična upodobitev poroda samega. Nevesta pri tem običaju čara rojstvo moškega potomca. Nedvomno je bil ta običaj pred davnimi časi še vse bolj ostro podoben porodu, kasneje pa se je počasi obrusoval, dokler ni ostalo pri današnji posaditvi otroka na kolena.

Koža je bila prispodoba rasti in rodovitnosti

Zanimiva je tudi uporaba kože ali kožuha, kakor je zabeleži Valvasor v Istri. Kožuhi so kulturni narodi uporabljali še pri mnogih drugih prilikah in pisec sklepa glede na pomen uporabe kože druge, da je bil smisel uporabe kože v želji, naj bi nevesti pomagala pri bodočih porodih in jih lažila. Koža je namreč prispodoba rasti in rodovitnosti in ko pride nevesta z njo v stik, so verovali, da se preseli vanjo vsa njena plodородna moč. Ta vera je ohranjena tudi v slovenski ljudski medicini iz lo-gaško-rovartarskega okraja, ki svetuje za porod naslednje »zdravilo«: »Obveži porodnič en pas jelenove kože na gol žolž. Jelen pa mora med malo malo ubiti bit!«

Od kdaj je prišel v navado ta običaj? Pisec ga zaključno uvršča glede na čas nastanka v daljino dobo nazaj, v tako imenovano dobo očeto-vskopravnega kulturnega kroga totemističnega lovca na primarni stopnji, lovca, ki je čaral s kožo ubite živali in mu je koža bila njegov totem. Doma je bil ta človek v Avstraliji, na Novi Gvineji, Indoneziji, Prednji Indiji in v Evropi.

Vojna in angleško zlato

Anglija je morala žrtvovati skoraj vse zaloge zlata

Angleška vlada je pred sedanjo vojno vedno računala s svojo zlato zalogo. Ze dolgo pred vojno se je pa začel prevoz angleškega zlata v Ameriko. Iz tega je razvidno, kako važno vlogo so pripisovali merodajni londonski krogi zlatu za primer vojne. Toda izkazalo se je, da se na zlato zidane nade niso uresničile. Ze finančno politične priprave na vojno so izžrpale precej angleškega zlata. Vojna je pa to delo v razmeroma kratkem času dovršila. Ob koncu marca 1938. je imela Anglija po takratnem izkazu svoje državne banke za 4.200.000.000 dolarjev zlata. Ob izbruhu vojne ga je pa imela po uradnih ameriških podatkih samo še za dobri dve milijardi. In to zlato je Anglija v razmeroma kratkem času v celoti porabila. Do konca leta 1940 so se skrčile angleške zaloge zlata na 300 milijonov dolarjev, ob koncu drugega vojnega leta so pa znašale samo še 150 milijonov.

Po tej oseki v tresorih zlata je ostalo angleški vladi samo še upanje na tekoče pridobivanje te dragocene kovine. Iz Južne Afrike, Kanade in Avstralije je dobila Anglija mnogo zlata, ki ga je pa bilo takoj prepustiti Ameriki za njene dobave in druge usluge. Toda vojna na Daljnem vzhodu je prekinila tudi te načrte. Avstralija, ki se čuti po naglem prodiranju japonskih čet ogroženo, je spoznala, da v sedanjem položaju zlato nima posebne praktične vrednosti, ker se iz njega ne da kovati orožje. Zato je kratkoma ustavila delo v zlatonosnih rudnikih, da je mogla poslati v njih zaposleno delavstvo s stroji vred v rudniške cina in svinca. Nad 6% vsega zlata, kar ga je pridobila Avstralija letno, je tako odpadlo. Njegova vrednost je znašala nad 50 milijonov dolarjev. Tudi v Južni Afriki so jeli opuščati delo v zlatonosnih rudnikih ter premeščati stroje in delavstvo drugam, kjer je delo mnogo važnejše in nujnejše. V Južni Afriki so za-

želi na račun zlata pridobivati več bakra. V Južni Afriki so pridobili letno za 500 milijonov dolarjev zlata ali okroglo 60% vse angleške proizvodnje.

Spoznanje, da so velike zaloge zlata za najnujnejše vojne potrebe Anglije praktično skoraj brez pomena in da je treba dati prednost pridobivanju drugih manj dragocenih, zato pa važnejših kovin, je povzročila na londonski borzi veliko zmedo in strah. Ta strah se je prenesel tudi na Washington, kjer se sicer zavedajo, da morajo imeti za vojno industrijo potrebne kovine prednost pred zlatom, nočejo pa ničesar vedeti o razvrednotenju zlata. Amerika je zdaj s svojimi ogromnimi zalogami praktično edina omembe vredna lastnica zlata na svetu. Njene zaloge zlata v zlatnikih so se povečale od 6.8 milijard ko konca januarja 1934, ko je bil stabiliziran dolar, na 16.6 milijard. Ob izbruhu vojne v Evropi, pozneje pa še na 22.7 milijard. Tako je štiri petine vsega zlata v ameriški posesti.

100 let bolgarskega tiska

Bolgarija je proslavila letos v marcu stoletnico svojega tiska. V vseučiliški knjižnici v Sofiji je bila prirejena v proslavo tega pomembnega jubileja velika razstava, na kateri je bil prikazan razvoj bolgarskega tiska od prvih početkov do danes. Pred 100 leti je izšel prvi bolgarski list »Luboslav« in sicer v Smirni, ker v Bolgariji sami ni smeli izhajati. Pozneje so izhajali razni bolgarski listi večinoma v inozemstvu, kamor so morali zbežati bolgarski kulturni delavci. Nad 40 let je preživel bolgarski tisk v izgnanstvu in šele potem ko je bil označen na nekem bol-

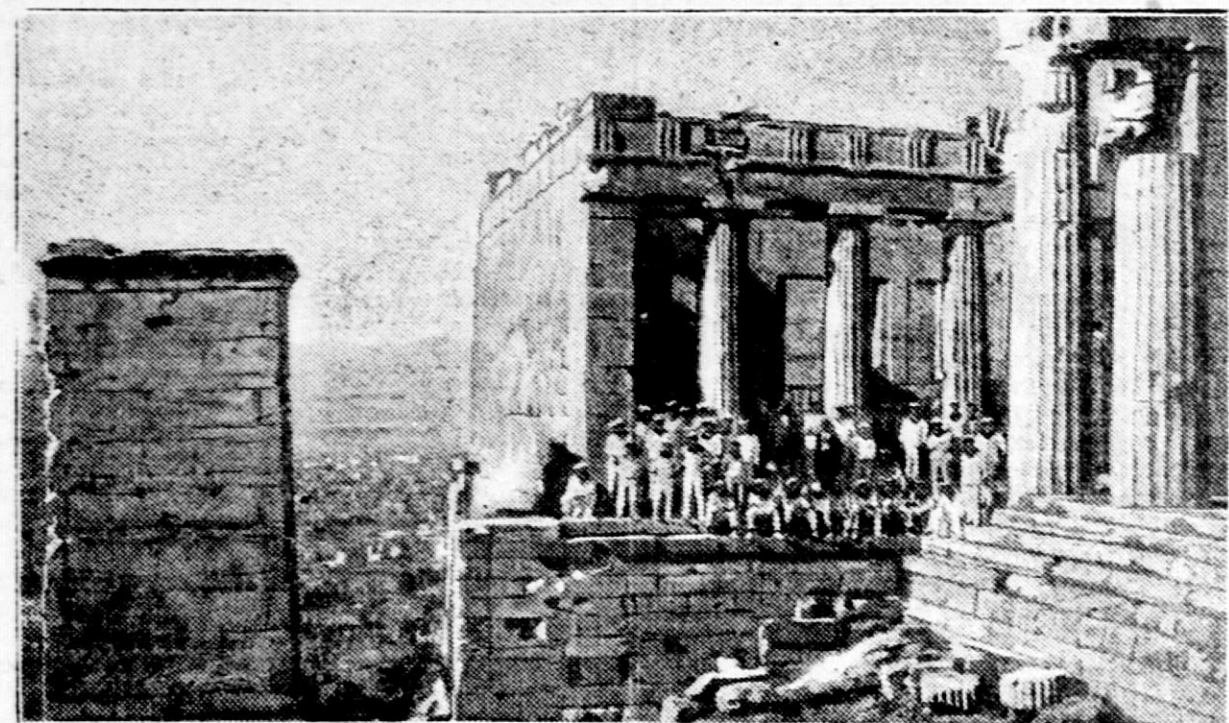
garskem listu Plovdiv kot kraj izhajanja se je tiskal list v resnici v Beogradu, ker v Plovdivu še ni bilo nobene bolgarske tiskarne. Vendar je pa izhajalo pred osvojitvijo Bolgarije že 80 listov in revij. Seveda so se morale trdo boriti za obstanek in izhajati pogosto v jeziku dotične tuje države.

Kot kurioznost je treba omeniti v Brai izhajajoča bolgarska lista, ki sta izha-

jala istočasno v rumunščini in bolgarščini. Štiri ali šest stolpcev obsegajoča stran je razdeljena z debelo črto, na levi je bolgarsko, na desni pa rumunsko besedilo. To naj bi bil zgodnji simbol bolgarsko-rumunškega sodelovanja. Zdalj izhaja v Bolgariji 680 periodičnih publikacij. Ze to številu samo jasno priča, da se je bolgarski tisk v 100 letih uspešno razvijal in dosegel visoko stopnjo.

Po atenskih kavarnah

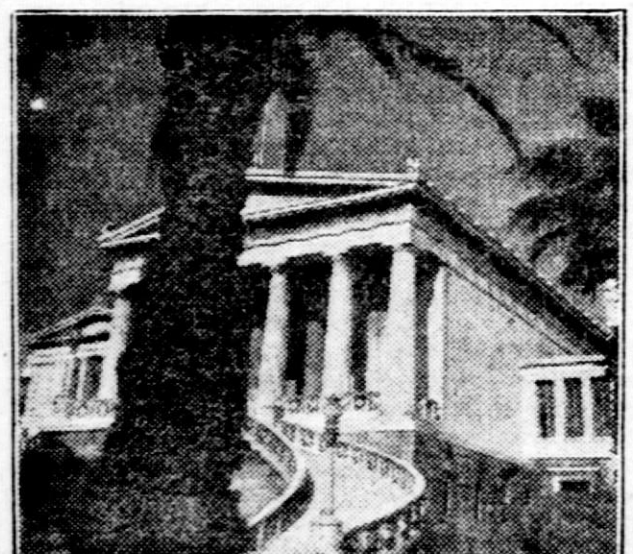
Udobnosti v njih ne najdeš — Pravih kavarn je le nekaj v središču mesta



Atene: Pogled na zgodovinsko Akropolo

Ce nič drugega spominjajo atenske kavarne na one čase, ko je pred 120 leti nad Akropolo še vihrala zastava s polmesecem. V mnogih ozkih zakotnih ulicah grške prestolice, v bližini iz starih časov še tako dobro ohranjenega trga Plaka, pa tudi v živahnih ulicah, ki niso glavne prometne žile, naleti človek še vedno na pristne orientalske kavarne. Navadno gre samo za en prostor, velik komaj tako kakor navadna soba. Do večine atenskih kavarn vodi s ceste nekaj stopnic. V ozadju stoji nekakšna peč, ki pa ne služi samo za ogrevanje lokala, temveč tudi za spravljanje kavinega pribora. Nekaj mizic s pručicami ali stoli izpopolnjuje opremo.

V Atenah so pa tudi večje kavarne. Cim začne pomladno sonce topleje sijati, postavijo kavararni mizice in stole na cesto, tako da nastanejo prometne ovire, ki pa v Atenah nikogar ne motijo. Vse atenske kavarne so po svoji opremi zelo skromne. Na stenah vise žalostni ostanki prepere- lih slik iz konca prejšnjega ali v začetku našega stoletja, pogosto fotografije prejšnjih lastnikov. Drugače so pa stene prazne in lokali sami tudi. Nobene udobnosti ne najdeš v njih. Razlagati si je treba to po načinu uporabe kavarn. Atenske kavarne niso mišljene kot javno zbirališče, kjer se ljudje odpočijejo in prežive nekaj prijetnih ur. Atenci hodijo v kavarne samo na turško kavo, potem pa sede po cele ure in opazujejo življenje na cestah. Zato je tudi razumljivo, da imajo vse kavarne izhode na cesto in da sede gostje pred njimi, če je vreme količjak ugodno.



Palaca Akademije umetnosti v Atenah

Ce greš mimo atenske kaverne, ne boš videl nobenega gosta obrnjenega s hrbtom proti cesti. Vsi gledajo na cesto. To je samo ena značilnost, skupna atenskim kavarnam z Orijentom. Kakor v Atenah sede gostje v kavarnah tudi v Carigradu, Bejrutu, Damasku ali Kairu po cele ure skoraj nepremično in edina zabava jim je opazovanje mimo hitečih ljudi. V Atenah je tudi nekaj kavarniških lokalov, kjer je treba popiti kavo stoje. To so večinoma ozki, tesni prostori z velikimi

kuhalniki, za katerimi stoje dekleta, ki postrežejo gostom s kavo.

Dva ali trije lokali v Atenah pa spominjajo na naše kavarne, samo da življenje v njih ni tako prijetno, kakor v naših. Prostorji so lepi in udobni, sedi se v njih na mehkih, natakarij tekajo sem in tja. Manjkajo pa tem kavarnam dnevnik in revije. Ljudje zahajajo v nje, da se sestajajo tu poslovni ljudje. Tu vidiš koliko jih je v Atenah. Tisti, ki se jim vedno mudi, se gotovo sestanejo v kavarni med 16. in 19. V tem času so velike kavarne nabito polne in zakajeno je v njih tako, da se vidi komaj od mize do mize. Ventilacije ni nobene. Poleti odstranijo kratkoma stekleno steno, obrnjeno na ulico. Pozimi pa tega ni mogoče storiti in zato kavarne nikoli niso prežgane. V njih navadno smrdi tudi po čebuli.

Seveda pa ne smemo pozabiti, da kave v kavarnah ne dobiš. V kavarnah se dobi samo še nadomestek. Zivci proti temu gotovo ne bodo protestirali. Vendar pa ni mogoče trditi, da bi bil obisk kavarn manjši odkar se ne dobi v njih pristna kava. Vse atenske kavarne so še vedno zelo dobro obiskane, tudi ljudske, kamor so hodili ljudje samo na turško kavo. Atenci imajo radi svoje kavarne take kakršne so, ne glede na postrežbo v njih. Glavno je lokal in pa možnost pasti z jala. Tudi če se dobi v kavarni samo kozarec vode, so ljudje zadovoljni.

Le malo je v Atenah kavarniških lokalov, kamor zahajajo tudi ženske, odnosno kamor lahko hodijo možje z ženami. Kakor v vsem Orijentu je tudi v Atenah kavarne nekako pridržane moškim. Moški bi se muzali, če bi prišla v atensko predmestno kavarno ženska. V redkih velikih kavarnah sredi mesta seveda te omejitve ne poznajo. V te lahko zahajajo tudi ženske in zato je življenje v njih mnogo živahnije.

Smola

Madžarski profesor Hyrtl je vprašal nekega kandidata pri izpitu: — Kaj veste o funkcijah vranice, je mislil, da je prezrl Student, ki še nikoli ni slišal ničesar o funkcijah vranice, je mislil, da je predrl celo poglavje v knjigi in odgovoril je jeoljaje: — Gospod profesor, vedel sem vsa, pa sem čisto pozabil.

— Nesrečnež! — je vzklíknil profesor. — Vi ste edini človek na svetu, ki je to vedel, pa ste še vi pozabili!

Nemška klinika v Rigi

Mesto Riga ima več bolnišnic, kjer se zdravijo zdaj v prvi vrsti ranjeni vojaki, seveda pa tudi bolni civilisti. Nemški državni komisar za vzhodne pokrajine je pa zdaj odredil, da se ustanovi nemška klinika za nemške civilne uslužbence in njihove svojce v prostorih bivše privatne klinike. Ta nova bolnišnica je opremljena z vsemi pripomočki moderne znanosti in ima tudi porodniški oddelek.

B. Perowne:

Dr. Torridon igra za vse

Roman

Pod razbitim oknom je bil tlak pokrit s steklenimi drobci. V tiho, ki je vladala po hiši, je bilo nekaj nečloveško napetega. Roy si je obližnil suhe ustnice, na ves glas zaklical: »Jožef!« in počakal. Odmev se je lovil po hiši. »Jožef!... Jožef!...« kakor bi hotel zaliti najoddaljenejši kot sleherne sobe.

»Kri, kri, kri!« so zunaj nadaljevali črički; njih žalostni, samotni glas je polnil dušo z nedoločnim domotožjem.

Jožefa ni bilo. Mrzel pot je orosil Royu čelo in ga zdrnil iz njegove hipnotične omotice.

»Oh, vrag ga vzemi!« je rekel z jeznim glasom. S spačnim obrazom je pogledal okrog sebe, kakor bi nekomu kljuboval. Nato je stekel v obednico in prižgal tudi tukaj luč. Sifon, steklenka s konjakom in prazni pladenj za pečico so bili še na mizi.

Mladi mož s. je nali bil obilen požirek konjaka in obhodil nato vso hišo ter povsod napravil luč; železno palico je še vedno držal v roki.

Pustil je vse luči prižgane, se vrnil v obednico, vzjel pijačo in kozarec ter šel na vrh v svojo sobo. Ne zato, da bi spal. Zaklenil je vrata, utrl luč —

32

njegova soba je bila zdaj edina temna v hiši — in si porinil naslanjač k oknu.

Črički med skalovjem in pinjievem igličevjem so cvrčali na vse pretege. Zarja je bila še daleč. Edino, kar mu je prinesla dobrega, je bilo to, da je neznošno cvrčkanje žuželk utihnilo.

Vse do tiste noči Roy Torridon ni vedel, da ima živce. Ko pa se je danes, po izdatnem kopanju v zalivu, ki ga je bilo solnce šele za spoznanje ogrelo, vrnil v hišo med pinjievci, ga je težil resen dvom, ali bo mogel še kdaj prenočiti v vili »Perle«.

V kopalnici obleki in rumenih copatah, z brisačo okrog vratu, se je široko ozrl po drevesih, ki so v poševni svetlobi prvega solnca metala dolge sence. Prva sled o nočnem dogodku je bilo deblo z veliko odprtino: napravila jo je bila Royeva železna palica, ko jo je v slepi besnosti vrgel za neznanec.

»Glavo bi mu bil zdrobil, da sem ga zadel!« je srdito pomislil.

Kar najpazljiveje si je ogledal kraj, kjer je bil našel Jožefovo truplo. Pesek in igličevje sta bila vsa razkopana, in na nekem mestu je našel temna madež, velik kakor dian. Roy se je spustil na koleno in potipal madež s kazalcem. Pesek je bil še vlažen, in ko je pogledal konec prsta, ga je videl lahno pordečeno.

Še vedno kleče je Roy pogledal okrog sebe.

Debla pinjievcev, ki so na tistem solncu izpuhtevala rahel vonj, so se mu zdela pri dnevnih svetlobi bolj razkolenjena kot ponoči. Solnčni žarki, v katerih je mrgolelo nemirnih muhic, so padali posev

skozi drevje; sence so bile motno rumene; zrak je postal vroč; vse na okoli so brenčale žuželke. Bela vila s svojimi zelenimi oknicami in teraso, ki so jo deloma obraščale plazilke, se je bleščala iz za debel. Nekje na pešeni preprogi je nenadoma zarfelo: čriček je bil poskočil. Z bližnjega štora je Roya srepol gledal negiben kuščarček z okrenjeno glavico, in zdajci — smuk! — ga ni bilo več.

Kraj je bil kakor prežet z lepoto in pokojem.

Toda madež na Royevem prstu je bil kri, mladi človek je to vedel; prav tu, kjer je zdaj počival, so bili ponoči ubili Jožefa.

Da, kajti Jožef je bil umorjen; in iz razlogov, ki so bili znani samo morilcu, je bil ta odnesel celo truplo svoje žrtve.

Počasi, s čudnim občutkom, da je v nekem prejšnjem razdobju svojega življenja že preživel ta trenutek, je krenil Roy nazaj proti vili.

Ob terasi je rasla majhna palma, in pod visečimi listi te palme je stala miza, za katero je Roy užival svoje obele, ki mu jih je Jožef spretno podajal. Pogled na to mizo v nepogrnjenem stanju je od sile močno poudarjal dejstvo, da je bil Jožef mrtve.

Jožef je bil hotelska miš. Roy je upal, da bo od njega kaj zvedel o Brookbyru in o »Soleil et Ombre«, a zdaj je bilo to nesmiselno.

Jožef je bil mrtve; in mrtve je postal Royu še vse resnejši vir zapletljavej nego za svojih živih dni.

Kaj mu je bilo zdaj storiti? Vila je imela telefon, in ponoči, ko je sedel pri

oknu v svoji sobi, je enkrat že malo manjkalo pa bi bil poklical policijo. Ozirni na njegov poseben položaj so ga bili udržali. Ko si je zdaj pripravil skodelico kave, je sam pri sebi dejal:

»Ali povem policiji vso zadevo, ali pa moram nadaljevati, kakor da se ni nič zgodilo. Če bi me vprašali, kje je Jožef, porečem, da je ponoči brez moje vednosti nekam odšel in da ga potem nisem več videl. Dobro pa bo, da se jasno odločim za eno izmed obeh rešitev.«

Čakaje, da se kava nacedi, si je prižgal cigareto in se zazrl skozi kuhinjsko okno.

Marija je bila skrivna njegove zaskrbljenosti. V »Soleil et Ombre« je moralo biti nekaj, kar je dekle obupno prikrivalo. Roy je to vedel. Jožef je bil prišel k njemu iz »Soleil et Ombre«, in vsaka preiskava o Jožefovi smrti bi nujno odkrila policiji sledove, ki bi vodili v nočni lokal. V kakšni zvezi naj bi bila Marija z vsem tem, Roy ni vedel; ostalo pa je dejstvo, da je bilo pri »Soleil et Ombre« nekaj, kar bi pahnilo mladenko v obup in grozo, če bi prišlo na dan.

»In jaz,« si je rekel Roy, »prav jaz sem zadnji na svetu, ki bi mogel vzeti na svojo odgovornost, da pošljem policijo tja gori.«

Ako pa ne naznani Jožefovega izginjenja policiji, se podaja v nevarnost, da ga danes ali jutri obtožijo, češ: ti sam si umoril Jožefa in vrgel njegovo truplo v morje!«

»Tako ali tako,« je žalostno pomislil Roy, »slab konec se mi obeta! Kaj vraga naj storim?«